Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШИНАРА, 1 июль, 1975 шу. • № 78 (5140). • Мах 2 кап.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

КПСС XXV съезда сийленца накъаяхара доккхий социалистически дехкараш тІанийцад Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управлене СМУ-5 бригадаша. Цу яхье хьалха латтачарех я Денисултанов ХІарон керте латта комплексни бригада. Цул бригаде къахьегаш ба каменщикаш, бетонщикаш, плотникаш, кровельщикаш, кхыча профессех бола нах. Уж берригаш а шишша-кхоккха професса йолаш ба. Цудухьа моллагІча цхьан участкеча гІишлошъерашц болх боапаш бисача кхыча участке дІа а этте бизача низаца къахьег цар. Цул соагІа бригада аккордно-премиальни системах къахьегаш я. Шийна бетта сина задани по кхоачашйича аккордни премих хьожаю бригада гІишлошъерашта, хІаьта из тІехкхоачашйича лаш йола премии дикка дукхагІа хул. Цу гІулакхо материальни безам совбаьккхача гІишлошъераша хьинар кхо ца деш къа а хьегаш хІара сменагІа нормаш 140—150 процент кхоачашъю. Иштта болх беча бригадо хІанзалехьа дикка тІехкхоачашъяьй ший пхе шера задани.

Укх пятилетка шерашка бригада гІишлошъераша хьаьа а яь эксплуатаце дІаенай дукха гІишлош. Царех да «Красный молот» завода хьалдаь 100 квартира йола, «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахошта 170 дезала хьалдаь цІа, шаьйн производственни объединенена хьалдаь 100 квартира йола цІа. Дидь шерен ах шерен цар деррига хьалдаь цІенош 681 квартира йолаш да. Из боккха къахьегама толам ба.

КПСС XXV съезда сийна укх шера задани а Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 58 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе дерхІ бригада.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Социалистически пачхьалкхен законаш дикка кхоачамделга, хІара саг обществана хьалхашка ше бехктоккаме волга кхетадеши балха а вахаре а дисциплина йолаши хулга Іалашде йиш яц ду деша йоакхо яра дениа терко еш вай общественность ше на хуле.

КПСС Центральни Комитетен Советски правительствай указанеш кхоачаш а еш вай республика партийни, советски, административни органаша, дукхача кхыча общественни организациеша дикка болх чакхбаьккхаб правопорядок чІоагІъеш. ДоагІар дика милице, прокуратура, суда органаш опыт йолча кадраща чІоагІъяра. ХьинарегІа къовсам лоаттабе даьнид хулиганство делаераща, тІехдаьха морта бохабу маларащ мелараща, общественно-пайданеча балхах къехкараща, базар сряща, социалистически доалахьенна тІакхувдараща, иштта дІадхача замах юхедисача ширдаьннеча гІулакхашкара хьадоагІа зуламаш дераща.

Вахаре ше пайдане гІулакх долга хьахьекхаш общественностех милици опорни пункташа. Шоай доІамерча халкъа дружинай, цІеной комитетий, новкъостий судий, милице берий цІеной, хІаьта иштта милице участкови инспекторий низам вІашагІтох цар правопорядоки социалистически общежите бокъонаш лорайра, обществана духьалара зуламаш хулийтаргдола хьалаш дІададара тІаерзаь мероприятеш чакх а йоакаш. Во вІаштІехьбаьккхабац шоай болх Горагорск яхача

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЧІОАГІЪЕШ

поселкерча, Надтеречни юртарча, «Ассиновский» совхозерча, Серноводски станицерча опорни пункташех цар балха лостам белача профилактика советашех.

Бахача махка сатеми садоІами лорабара Іалаьмате дукха ду шоай доІамерча халкъа дружинаша. ХІанз республике 23 эзар соагІа саг вы из бехктокхаме гІулакх шоашта дІатІа а яйца общественни порядок лорачеча хьинаре дикъа доацаш. Шоаш біарг лоцкаши тІахьожам доаттабеши йолча общественни моттигашка, улицашка вэлий доавен харцахьарен гІулакхаш леладе гІертарию боаггІача тайпара юхатох «Красный молот», «Грознефть» автотранспортни управлене, Грозненски химически комбината, Гудермесски локомотивни депо, Сунженски района «Победа» колхоза, иштта кхыча коллективай дружинникаша.

Общественни порядок чІоагІъяра дангэ дарадоаца хІана да административни органаша шоай боля халкъа дружинашца, новкъостий судашца, профилактика советашца вайха бийва лелабелга, цар гІулакхий партийни, советски органаша кадданза йоакхо елга. Бакъда цхьаццайолча коллективашка, біарччача районашка а хІанз а тІехьа из гІулакх доаггІача тайпара ца оттадаьлга ховш да. Надтеречни, Сунженски санна йолча районашка цхьацца баханаю а лекаш дикка гоадаь мара кхоачашдандэр халкъа дружинаши опорни пункташи вІашагІйохкара гІулакх. Цхьабараш из дехкар чакхдаккхара дикка помещенеши оборудованеши шоашта яарга хьежаш бацІа. ХІаьта дикача активистий гІулакхаша хьагойт безам хилча уж хьалаш доацача а болх леттІа дІабаьа йиш йолга.

1973 шера декабрь бетта КПСС обкома бюрос, бакъалдара дамалаша тІехдака общественни порядоки болаш хилара тІехьа бІарже болаш хьал а доалаш, цу хьасьалаь шерра социалистически яхь йоаржаяра КПСС горкомаш, райкомаш, юхьанцара партийни организацеш дехкарийла еш лаьрхІа сопам тІанийцабар. Цул тІехьагІа вІашагІьеккача дукхача коллективашкарча профилактика советашца пайдане болх баьб зуламаш хьахула хьалаш дІадоахаш, общественни организацей болх правопоридок лорайра,наха правови кхетам лулга вІаштІехьдоаккхаш. Цхьабакъда, халкъа дружиний, цІеной комитетий, новкъостий судий, милице берий цІеной, предприятейи боахамий администрацейи низаш вІашагІтохара а уж айхха административни органашца цхьана болх беш хулга Іалашкара а де доагІар даьдац цхьайолча районашка. Из цар дарга хьежжа маре зуламаш а лаьгІаургдац шта. Из бакъду хІара дикнарча вахаро. Дукхьал кахьата тІа дІаязъяь хилирал соагІа кхы хІана дею йолза профилактика советаш хІанз а тІехьа кІезига яц Назрановски, Шалински, Гудермесски, цхьайолча кхыча районашка. Из яра кхоачамба «Шалинский» совхоза, Аргунски шекар доаккхача завода, Нохч-ГІалгІай духа комбината, Назрановски хьоар доаккхача завода профилактика советаша еш йолча леларлоигеи цу коллективашка геттара дукха хулача дагийча лечкъорашкеи хьежача.

Парте горкомаша, райкомаша, юхьанцарча партийни организацеша, къахьегамхой депутатий районни, городской, юртий Советаша хадданза йоакхо е еза административни органий болх тоабара, правопорядок чІоагІъяра еррига общественность фарцагІъяккхара, зуламаш кІезигдара профилактически болх беча шоаш пайдане йолга хьахьекха йола балха формаш шерра йоаржаяш вахаре дІачІоагІъяра. ХІара саг вочча хІамах дъаккхаш, дикачун тІаккхуяш, харцаьнавр шатохаш хьалкхеной вай вахар кхы а хазагІа, дІахьегІа хургда.

БАЬЦАДААРИЙ КХАШКА

Шератара шерага республика къахьегамхошта шортта баьцадараш, сом лоаттабеш хьабоагІа Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» совхоза кхаш сомий бешамаши лелаераш.

Ялата лаьттанцара йоала продукташи дукхагІа яхара тІехьарьжача Ерригсоюзни социалистически яхье 1974 шера дика лаьттув баьлар совхоза коллектива. Халкъа боахІма план тІехкхоачашъеш 4150 тонн баьцадараш пачхаьалкхенга дехкар совхозо.

ХІара шера дукхагІа дІадув баьцадараш. ХІаьта цунца цхьана уж культураш лелае дукхагІа опыт Іомаеш хІара гектара хьувкъам лакхбу, баьцадараш пачхаьалкхенга дукхагІа доах.

— Пятилетка чакхйоалача шера план 4500 тонн йолча пхи эзар тонн пачхаьалкхенга йоккха социалистически дехкараш тІанийцад оаха, — йоах совхоза керттерча агронома Малиев Мусас. — Баьцадараш кхеде дукха къахьега деза, уж культураш лелаяра агроприемаш йовзаш, опыт йолаш хила беза уж лелаераш.

Дукхача шерашка уж культураш кхееш хьабоагІа баьцадараш кхедеча бригада бригадир М. Халлихароева, сомийн баьцадаарийн бригада бригадир С. Исмаилов, кхыбараш.

ХІара шера дика хьокхамаш гойт М. Халлихароева бригада коллективо. Укх шера, пятилетка тІехьарча шера доккхий дехкараш тІанийцад цун коллективо. Шоаш лелаеча 33 гектара хьувкъам лакхбе лаьрхІад цар. Цу гІулакха деррига низаш оарцагІдоахеш, дукхача шерашка балха зеденнер юкъе хьувлаш къахьегаш я М. Халлихароева коллектив. Дика Іупал дань баьцадараш кхаш лелаерий біарг сойрда боавкхаш хьаьхиннад. Дика дегІаьоагІаш лата кабуц, помидораш. Баьцара горошек чуйцай. Дика хьахиннай нарсаш а. Хьалха хьойоала нарсаш чуэца боленьй. Еррига бригадо дІаьйийна нарсаш 6 гектар я. Цу майда тІара планагІа 720 центнер йикха езаш я бригада. ХІанзале «Сомашкинский» консерви заводеи мах беча организацешкеи хьалха лаьгулъьярех бархІ тонн гаргга дІаеннай.

Белгалдаккха деза, укх шера совхоза баьцадараш леладераша оасарий къовсам лоаттабара къаьстта боккха теркам тІабахийталга. Дукхача шерашка практико хьахьекхачох гучадаьннад баьцадаарий хьувкъам лакхбара керттерча факторех оасарий къовсам лоаттабара хиннех хий дехкарв хилар. Из викъ лаьцаб укх шера совхоза кхаш лелаераша.

— Харшашка гІолла чудоийташ хий даллар чІоагІа пайдане да баьцадараша, — йоах ха яхача бригадира Яхвев Махьмуда. — Из во дийнад сай кхай тІа. Цкъа-дале, тІера лаьттан тІоа чІоагІлац, лаьттана са даха атта да, шолагІа-дале массанахьа цхьатарра дІакхоач хий.

Цхьабакъяв, кхай дІовхал, цхьаццайолча моттигашка айтенна хилерах хий дІа ца кхоачай моттигаш нийслу шин бригада кхашка. Цу гІулакха вхорагІа массеки харш даккха деза эттад гІулакх. Из тІехьа ца тетташ гаргтарча хана кхоачашде деза совхоза администраце.

А. МАГОМЕДОВ.

АЙДЕ ХЬИНАР, ЮРТА КЪАХЬЕГАМХОЙ!

ДИКА ЧУЭЦАРА ЙОАКХО ЕШ

Пятилетка тІехьарча шера мамогга аьхагІа ялат, кхеле гІеоташ тоьал къахьийгал Малгобекски районерча «Ингушский» совхоза кхаш лелаяраша. ХІанз хьатІаккхаьчай цар хьинарех хьахиина беркат чуэца деза ха. ТкъоалагІча юкъе мукх чуэца болабир совхоза механизатораша. 5 эзар гектар дІалоацаш да совхозе гураьха дІадийна ялат. Цох 3200 гектар кІа да, мукх — 1700 гектар, ооьж — 100 гектар. Тхьаь итт комбайн я хІанз мукх чуэцаш. Ялх отряда бенъабеш къахьег механизатораша.

СоагІача тІакхачалехьа аьодехьа уллача кхай тІара кесарех улла мукх оардаш йоккха балха опыт йолча Энгиноев Нуоде кулгалду механизированни отряд я. Отряде итт комбайн я. Звеношта екъаенна отряд. Шоайла шерра социалистически яхь йоалжаь. Беррига теркам ялат мамогга сихагІен дикагІен чуэцара тІабахийта дика къахьег комбайнераша. ЦаІ вац царна юкъе балха нормаш кхоачаш ца еш. Цхьабакъда механизаторашта юкъе ба балха къаьстта дика кайоалараш а. Звеношта юкъе лаьржача социалистически яхье хьалхарча дийнахьа деиз дикагІа толамаш доахаш хьайоагІа Энгиноев Мутуша звено.

ХІара дийнахьа 14—15 гектара тІара касараш хьалхьа хІа ба агрегато, норма 8 гектар мара йоацача. Біарччача 3 балха дийнахьа 300 гектара тІара касараш хьайбад цу звенос. Кхычаша хьокхам а телаш шин «Колосаца» хІара дийнахьа 15—16 гектара тІара касарех улла мукх оарда звеновоьс Энгиноев Мутуша. Цул дукха тІехьабиєш цун новкъостий гоаза комбайнераш Гандалоев Башири Батыжев Салаудини. Шоай нормаш тІехкхоачашъю цоша социалистически яхь лелаеча Центроев Висита кулгалдеча звенос а.

Шоалгъа шера ялат кхедеша уж цхьадаши йолча. Центроев Вирита, ЭнгиноевгІар Нурдел Мутушен, Гандалоев Башира ялат цІена чуэцара къаьстта йоакхо ю.

Совхоза шоллагІча отделене кхашка мукх хьакха Іобулламаш я совхоза комбайнерий цхьадагІа отряд. Цига къаьстта дика кайоалаш болх бу цІи хезача комбайнера Гетагажев Хьажбийкара кулгалдеча звенос. ДІададача пхе дийнахьа 630 гектара тІара мукх хьакха касарех Іобуллаб цу звенос. ХІаьта цох 255 гектар мукх хьекхар Гетагажев Хьажбикарен Ужаров Нуралш ша агрегат я.

Хьокхаше а мукх оардаш йолча отряда комбайнераштта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха ба Мержоев Юшаіи Центроев Баудини. Дийнахьа норма нийс гектар йолча хьалхарча кхоь дийнахьа хьакхари ардари цхьана долаш. 91 гектара тІара мукх чуйцаб цар.

Кхай тІара тоьал гахьна долча совхоза кхеттерча хьатта хІара дийнахьа 40 тоннагара 60 тоннага кхачалц мукх дІа а кхоачабеш, денна нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю «Чеченингушводстрой» объединенера совхоза новкъостала баьхача Хаджимурадов Вахид керте латтача колоннапарча шоферашо Шарипов Мамаиа, Батаев Мовлас, Мусаев Вахас, кхычар.

Кхай тІара балхаш дикагІа чакхдаккха механизаторий балхаяра безам совбаккхара лаьрхІа мероприятеш чакхйоах совхоза дирекце, парткомо, профкомо.

Дика вІаштІехьъяьккхай комбайнераштта, кхай тІара ялат хьатта дІакхухьача шофераштта, кхыча болхлошта юкъера яхь.

ХІара пхе дийнахьа балха норма тІехкхоачаш а еш яхье хьалхара моттиг дьакхача комбайнера, дукхача даха хьалдаьшка барках я оалаш, цІе йиийел ду. Пхе дийнахьа балха норма 120—150 процент кхоачашъеш къахьийгача хІара комбайнера 15 сом, хІаьта 150 процентал соагІа кхоачашъяьча 22 сом ахчан соагІат ду.

Пхе ден итогах балха норма 130—150 процент кхоачашъяьча шофераштта, трактористашта пхиппа сом, 150 процентал лакхагІа вальначоа 10 сом премии лу. Иштта, тайп-тайпара соагІаташ ду социалистически дехкараш тІехкхоачашдеш къахьегача кхыча болхлошта а. Шин кІира 350 гектара тІара ялат чуйцача комбайнера 50 сом ахча дала а лаьрхІад. Социалистически яхьах йолча положене тІа къаьстта теркалдаьд ялат хьурмат деш, цІена чуэцилга.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

СУРТА ТІА: «Ингушский» совхоза механизатораш (аьрдехьара аьттехьа) Барханоева Хьусен, Центроев Висит, Картоев Салман комбайнаца мукх мел цІена чуэц хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДАЬХЕН АМБАРАШКА

Совхкаречул ши кІира хьалхагІа чуэца долаяро гураьха дийна ялат укх шера Малгобекски района механизатораша. Дика кийчо яь хьалхоечараца кІи марса арабаьлар «Кавказ» колхоза кхаш лелаераш. Дукхача шерашкарча опыто бакъъяьча групповой хьесапе хьакхар а аоарл а къаьста долаш ялат чуэцаш ба колхозхой.

Боахаме чуэца деза гураьха дийна ялат 3619 гектар да, цу даькъе цхьа эзар гектар гаргга мукх ба.

Берийтта комбайн доаьыйнай мукх хьакха. Йохъал лаьтта ялаташ дегІ ца вахьаш лоха лисад. Цу деша цІенкхаштта теркам тІабахийтар колхоза специалисташеи механизаторашеи. Комбайнашта хьатІайохкаш йола жаткаш вІаштІехь ма-доалла лоагІа хургйола гІулакх дир. Боккха теркам тІабахийтаб пятилетка чакхйоалача шера хьувкъамах цаІ буртиг ца бойтиш ялат чуэцита. Фийг бов тарлу моттигаш хьамчах лотораш дань дІакъайлай. ЦІена я ялат оардаш агрегат тІехъяьннача кхашка.

Касарах Іодилла ялат ка бокъбаллалаш мара уллийтац. ТІехха тІехьа хьалъюаш болх агрегаташ.

Дийнахьа сарралца кхашка латт комбайний, автомашиний гІар-тата. Дукхача шерашка болх баьча йоккха опыт йолча механизатораша бийсана ламааш саге болх бу. Ялат хьокхаш бараштта юкъе яьржача яхье хьалхаша хьалха латташ хьавоагІа къаьшагІа вола механизатор Н. М. Ержеев. Ялат хьакхара дийнахьара норма 17 гектар йолча 50—55 гектар хьакх цо. Къахьегама оасарле лакха я ялат хьалъэцаш оардача механизаторий а. ХІаьаво яхье раьниав. Цунох хьалоала безкат гхо да ХІана дийнахьа нормагІа 18 гектара тІара ялат арда дезача 28—32 гектара тІара оардаш хьавоагІа Козловский Федор Иосифович. Дидь дийнахьа 102 гектара тІара 1880 центнер ялат аьрдад цо.

Къаьстта доккхий хьокхамаш даьхад хий дехкача № 4 йолчеи хий ца дехкача № 2 йолчеи участкашка. Хий дехкача хІара гектара тІара 30,5 центнер мукх чубенаб, план 30 центнер йолча, хІаьта шоллагІча участке 26 центнер яьккхай.

Механизаторий къахьегамбара безам совбаккхара материальни моральни стимулированиере мероприятеш кхьекхуьд. Ялат чуэцача дакъалоацараштта лахара хьалаш Іалашдаьд. Дийнахьа кхозд хьаьнек чам болаши кхача лаьттабу.

Белгалдаккха деза укхаш кхашкара балхаш дика вІаштІехьдаьхе комплексагІа делга.

— Кийчде дезача доакъара уйла ю оаха, — йоах колхоза керттерча агронома В. Н. Крошкас.

Комбайнаш чакхъяьннача кхашка ялх прессподборщик хийцай колхозе. Тюкаш еш хьайбаша Іа доаккхаргдолча дІаоз ча. ХІанзале 120 тонн иштта кийчдаь дІаоттадаьд из.

Лаьттачий шита а кІезига йола тІоадал дІа ца йохийташ, чаь мукъадаьнна кхаш дукха ца даийташ сиха оахам ду колхозе. Гураьха дийна ялат хииаца укх шера бархІ біаь гектара тІа шоллагІа юа культураш дІае езаш ба механизатораш. Цу даькъе хий дехкача лаьтта 456 гектар йолаш. ХІанзале йиь біаь гектар аьхай. хІаьта шу біаь соагІа гектара тІа дІайийна а яьккхай. Оахам деча къахьегама оасарле лакха йолаш шоешкара хьокхам гойт № 2 йолча участка трактористаша М. Т. Усанова, Б. И. Пезвоторова, кхыбараша.

Мукх чуйца боалаше чуэца дезаш 2786 гектар кІа да. Цунах ах хьакхари ардари къаьстта долаш, вож дакъа хьокхаши оардаши чуэца уйла йолаш ба боахама специалисташ. Цу гІулакха эшаш йола кийчо яь.

Г. АХМЕДОВ.

ДОАКЪАР ШОРТТА ХУРГДА

Урус-Мартановски района Мичурина цІерагІча совхоза шоллагІча отделене дика вІаштІехьдаьккхад Іан замалахь хьайбашта дар дІоженмошен доакъараш Іалашдезга. ІуйрийІа 7 сахьат даьлча ший болх дІаболабу лаьрхІа цу гІулакхча йолча бригада коллективо. Доакъараш кийчдерех цхьаккха а вац дийнахьара балха норма 140—150 процент кхоачаш ца еш. ПрянагІа 300 тонн йола нэзап сеножи кийчъеезаш бар уж. Бакъда овсарле лакха йолаш къахьегаро дикка хьакьокх из план дикка тІехкхоачашъе цар ниа кхоачаргболга.

Иштта, тахандарча денга 210 тонн йол вІашкатеха аргІаш даь я. ХІаьта сенаж планал соагІа кийчъяьй — 330 тонн.

ХІанз цкъа дІайийча дукхача шерашка тІаюила баьцаш хьакха болабенаб бригадашра механизатораш. Из болх беча шоаш кхо ца беш хьинаре къахьег трактористаша Далаев Іаддал-ГІапура, Султанов Сайхана, кхычар. Шоай новкъостел тІехьа ца биса гІерташ къахьегаш ба йол вІашкатоли болхлой Бекаев Вахид, Ахмадов Іиййди.

— КПСС XXV-гІча съезда сийна йолча къахьегама вахте а этта, цхьан шерин ах шеран кхоачам хиллад хьайбашта дІожен мошен доакъараш Іалашде гІерт тхо, — йоах шоллагІча отделенерча болхлоша.

С. МАДАГОВ.

ЯЛАТ ДІАИЙДЕЧА ПУНКТАШКА

ХІара дийнахьа дукхагІа хул пачхаьалкхенга дІачулу ялат. Хьалха латт сунженцаш цар хІанзале Даьхен амбарашка чудоассадаьд 1010 тонн ялат. Сунженцаша дукхагІа доахк ялат. Масала, «Победа» яхача колхоза Зеленчук Василе кулгалдеча отрядо хІара гектара тІара 33,6 центнер мукх чуэц. Йоккхал латташ аьттув боацаш Іалама хьалаш хиннадале а хий да дехкачи лаьтте дика хьувкъам кхебаьб XIX партсъезда цІерагІча колхоза ахархоша. Еррига районе юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 23,3 центнер яьккхай. Деррига низаш оарцагІдаьхад сунженцаша ялат хаииахьа чу а вйца пачхаьалкхен амбарашка чудоассадара.

Ялат кийчдара шоллагІа моттиг еккъ шоайла яхь лелаеча Наурски Шелковской районий боахамаша. Наурцаша пачхаьалкхенга хІанзале 680 тонн ялат дехкад, хІазал да шелковцаша Даьхен амбарашка чудоассадер а.

ХІара дийнахьа дукхагІа ялат дІаяв Надтеречни Гудермесски районий боахамашкара.

Боахамашта юкъе лелаеча яхье хьалха латт «Верхненаурский» совхоз. Цу боахамера пачхаьалкхенга 500 тонн дукхагІа ялат дІакхьачад. Заготовительни пункте 350 тонн дІакхачийтай Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозо.

Пачхаьалкхенна хьалхашкара керттера дехкар кхоачашдеш дика вІаштІехьдаьккха ялат дІалуш ба «Красное Знамя», «Россия» яхача наурски колхозий кхаш лелаераш.

Дийнахьех буса республике ялат дІаийдеча пункташка 500 тонн ялат дІачудекнад, хІаьта ялат чуэца долаялча дениз — кхо эзар тоннал дукхагІа.

ДЕРРИГА БАЛХАШ — ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГІА

Ялат чуэцара балхаш комплексагІа ду Грозненски района Ленина цІерагІча колхозе. Ялат чуйца комбайн кхай тІара дІайоаллаше а сиха ца ахьан моттиге гул а дийя лаьтта ахо долаку, цул тІехьагІа доакъара лаьрхІа шоллагІа юа культураш дІаю.

Хьувкъам чуэцаш 13 комбайн я. Уж агрегаташ лелаеш, беррагаш хІана бац аьша, йоккха балха опыт йола механизатораш ба. Массане цхьа барт а бай деррига ялат 12 дийнахьа чуда сопам баьб цар, планагІа 15 дийнахьа чуэца дезаш хиннача. ХІаьта шоаш лаьрхІар толамца кхоачашдеш хьа а боагІа комбайнераш.

Социалистически яхье хьалха Дроздзенко Владимира кулгалду звено я. Шин новкъосташца Василенко Николайца, Атабаев Алхадаца, Янков Василейца мукх хьоккхаш балха нормаш шоза тІехкхоачашйора Дроздзенко Владимира.

ХІанз касарех улла ялат оараш ба уж. Укхаза а 200 процент кхоачашъю цар дийнахьара балха заданеш.

Беррига мукх 1750 гектара тІа ба колхозе. Цунах 900 гектар хьекха касарех Іобиллаб, 720 гектара тІара аьрдаб.

Сиха болх бу кхай тІара ялат дІакхухьача шофераша. Царна юкъе къаьстта дика къахьег «Сельхозтехника» Грозненски отделенера хьувкъам чуэца колхоза новкъостал де баьхкача Пахаеи, Туркаеви, колхоза шофераша Байшарови, Тишаеви. Балха норма тІехкхоачаш ца еш ца дІадахийтац цар.

Мукх чуйца мукъадаьнна лаьтта оахаш ба трактористаш Тазуев ГІайрбек, Донцов Виктор, Ройзан Михаил. Дийнахьа шиъера лаьрхІача ворхІ гектар лаьтта оах парех хІарене, норма 5,4 гектар йолаш. Цар кхаьнне хІанзале 380 гектар лаьтта аьхна.

Кастта кІа чуэца долаергда колхозхоша.

Л. РУДСКИЙ.

СУРТАШ ТІА: (хьалхарчу тІа) мукх чуэцаш ба Ленина цІерагІча колхоза механизатораш, (шоллагІчуа тІа) лаьтта оахаш да.

Автора суртащ.

ПОЛИТИЧЕСКИ КХЕТАМА ЭКЗАМЕН

Итогови занятешта иьча кийчонон уж чаккхъяхарои хьахьекхар, дIадаха дешара шу, тхе шеэл алан кхоачашъяра тIаьIартта къахьийга шу, деша баьгIарий идейно-политически кхетам лакхбаьн прав-ственни гIулакхаш тоадаьн школа хиина хилар. ДукхагIболча дешархоша хьалхагIа Iомаяьх хиина материал итогови занятешка алхха юха кердаяьла ца Iоьш, Iомаяьча курсий чоалханегIа дола дешаш а дийцаз, коммунисташкен парте боацарий активаген парте политикан практически мероприятейн чулоацам, мехха вахара хIанзарча хиира кертера дехкараш, КПСС XXIV съездо оттадаь социально-политически дехкараш чакхдахара бола нйсдагIа пятилетка кхоачашн тIехкхоачашн ярлоархIам хIоргагIа кхетабе бин хулийташ йола проблемаш къестаьйй.

Шоай кIодрга знанеш чилар хьахьекхар «Коммунизмера ленинизма» берий лазар» яха В. И Ленина книжка Iомалеш хиначa 5, 14, 17 лехий семинарски группашка дешабаьтIараша. Шоаш къамэлаш деча хана коммунисташа Е. Н. Кузьмина, П В, Лопатина, В. С. Фролова белгалдаьхар, из книжка ленински гене эгтара лоархIамегIарча кхоллам цаI хилар а марксизма-ленинизма ганза юкъе цо мах баь ваогновнаш дика дакъа доалеш хилар а.

«В. И. Ленина книжко коммунистишта повкъостал ду, — йоах деша вагIача, КПСС XXIV съезда делегат хиначa котельщикий бригадира Н. Г. Рыженкова, — политически къовсама чоалханеча хьалашка нийса никъ харжа, цо хьех марксизмаца ленинизмаца творчески гIулакхаш леладе, наха кулгалдара говзал.

Партей политике интернациональни дехкарийн къамий башхалонийн соотношени нийса лелаярах йола ленински положени марксистско-ленински партешта нийсагIа дола къулба да».

Заводоуправленерча экономически проблемаш Iомаеча семинарски группе деша баьгIараша итогови занятешка хьаьстта уйла тIаьхийтар Iилма-технически прогресса ларда тIа производства эффективность лакхъяра дешашта.

Деша вагIача Н. Ф. Яцейкос ше къамаьл деча хана белгалдаьккхар, Iилма-технически революци хIанзарча заманахьа лоархIамегIарча башхаленех цаI хилар. КIоарга эзагонаш ю цо производстве — общества вахара материальни ларда, къахьегама овсарле лакхьеча керттерча факторех цаI я из.

ДIахо ше къамаьл деча тIано цо хьахьекхар, Iилманеи техникенеи карагIдьинараш «Красный молот» яхача заводa практически гIулакхашка чакх мийта доах. Кераpча пятилетка 4 шера заводе хийч а яьчакхьяьккхай 2595 эзар сома экономически эффект еина 431 мероприяти.

Керда техникен къахьегама керда методаш юкъейоалаяро йиш хилийтой заводе арахеца продукци дикка тоае. 1974 шере кхы юха тоае ца езаш хьаь продукци 81,6 процент хилар, производстве хьалха латтэ 115 саг шоай тамагIаш а долаш ae, заводa йиъ изделена дикала Знак еннай.

Производства технически боарам лакхбаран завода экономически хьокхамаи тоадаран юкъе рационализаторашеи изобретателашеи доккха дакъа лоацаш хиларех дийцаp ше къамаьл деш В. Н. Лобанова. Цо белгалдаьккхар, пятилетка 4 шера заводе 809,1 эзар сома эффект еина 1887 предложени 12 изобретении юкъейияьа хилар.

Массане а дика дакъа лоацаш чакхъьылар итогови занятеш 5, 14 чеханкареи бIарчача шера КПСС истори Iомалуш хиначa модельни участкерин марксизма-ленинизма лардий школашка.

Деша багIача Л. Шерахъвас, А. Пашаева, Н. Болтеэдс шоаш жеиаш телача хана белгалдаьккхар Советски Союза Коммунистически парте култалдарей ловсаи теларей дакъь, цун кулгалца советски халкъо, сийлахь-боккхача Ленина васкеташ кхоачаш а деш, керда, коммунистически общество хьалъеш хилар.

Теркеи тIаозаш къамаьл дар къахьегамца коммунистически гIулакх дуртлола уйла дег чу боссаяра дехкарех, хIаьа массанена а къахьегама шIей а хиине дIаэттача Москва-Сортаровочная яхача станце машинавыкъахей «Сийлахь-боккхача починах» дийцача болат лоайлеча пеха сварщика И. Тырина дакъ.

— Эттара тIехьарча суббот-нике доккхий производственни толамаш даьхар — йоах нов. И. Тырина, — йислатIча пятилетка фонде 12100 сом дIечудениначa красномолотовций коллективо. Болх во банзар цу дийнахьа дехкарашка аьнаьча 80 тоннаш меттел 52 тонн болата литье еинача тха цехо а.

БIарчача дешара шера дешара ерригача формашка деша багIарий уйла чIоагIа тIатхийтай интернационализмо дешашта, хIаьта итогови занятешка а из белгалдаьхар.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленумо республике дIахаче халкъашев чIоагIа бехке даьд пхьабоала пахагиа гучадьина националистически гIулакхаш, тIахьийхар, буржуазни идеологе принципех цаI хиларех тара, национализм гIулакхашца хоадамболлаш къовсам доаттабара, вай общества вахаре цунах доала зулам дIадовийтара, вежара нха дола доттагIал деррига къамаьшта юкъе ма-могга чIоагIдара.

Итогови занятешка нютта чIоагIа уйла тIаьхийтар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа советски халкъо ьыккхача Коталон дерригдунен-исторически лоархIаме а.

— Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом, — аьлар ше къамаьл деш слесара В. Г. Пезика, — къаьгта хьагуш классови маIан долаш бар: из лаьттар социализманен — эггара толашагIча общественни стройна, фашизманен — империализма гIулакхий эгара дукхагIа доаккача стройна юкъе.

— Советски халкъо лоаттабаь къовсам — болхлой класса хьалхашкара, дерригача мехкий къахьегамхошта хьалхашкара цун патриотически, интернациональни дехкар кхоачашдар. Дунен империалистически реакие доккхаIдолча низашта духьалара дерригача адамий эгтара даьрсIчен къизагIчен моастагIчоа — фашизмана — духьалара сийлахь-боккха къовсам а хиина дIаэттар из.

Сийлахьча Коталона юкъе Нохч-ГIалгIайчени заводей къахьегамхоша мел дакъа лаьцад дийцаp деша вагIача В. И. Гридмана. 1500 совгIча завода болхлоча гераз бе лелаяр, шоай си ца кхоадеш айтар уж фашистски гIаьрахоех. Красномолотовцашта доккхий хIамаш карагIдийлар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашка тIем тIа меттел, къахьегаме а.

Къахьегаме доккхий хIамаш карагIдийнад 40 совгIча фронтовой бригадана, производстверча бIаьш стахановцашта, 500 гаргтача красномолотовцашта «За оборону Кавказа» яха медали «За доблестный труд в Великой Отечественной войне» яха 1000 совгIа модали еннай.

— ТIом бен саппа дика къахьег красномолотовцаша тахан а, — йоах В. И. Гридмана, — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа яьккхача Коталон 30 шу дузаш Даьхенна доагтIаш дола совгIат кийчдеш хиначa тха завода коллективо ер шу хьадоладелча денз планал совгIа 104 эзар сома мах продукцеца реализаци яьй, вентта яьнга декхарашка дарбхIа хиначул шозза дукхагIа.

Къахьегама овсарле лакхьярах производства объема план тIехкхоачашъяьй, баьбетта планал совгIа 169 эзар сома мах продукци хьаьй.

Итогови занятеш дукхагIча даькъе дика аIаштIехьъяьхай лакхача идейно-теоретически боарамен чакхйоахача доккха дакъа лаьцад тха пропагандисташа: В. Ф. Рядинскаяс, Ю. Н. Новикова, П. П. Григорьева, В. Н. Бакирова, Н. Ф. Андреева, И. Г. Гусева, И. М. Перилова, Н. Н. Михайлеца, дукхача кхычар.

Хьадда бустамаш долаш бай пропагандиста болх. Цхьабакъда планал совгIа хьаьча продукце хIара сомах цун дакъа а доаил. Уйла тIа а йохийташ хIаоа деша пропагандисташа беча организаторски кхетамен бахо деша багIарий политически къахьегамен хьинар айду.

ХIара шера дукхагIа зул эзволе коммунистически къахьегама ударникаш, рационализатораш, производстве хьалха латтараш. Царна юкъе дукха ба деша багIараш а: В. Г. Кулагин, В. Г. Пезик, Л. В. Давыдов, Г. Г. Савенко, М. В. Двойников, А. В. Квитвоj, Н. Г. Рыженков, Ю. Н. Ларин, кхыбараш.

Деша багIарех 200 совгIа саг агитатораш, политинформатораш, лектораш ба.

Участкашка шоай болх дика лелабу деша багIараша: из Н. Ф. Чеботаевас, А. С. Фулкин, Н. А. Детистовас, В. Г. Васютина, дуккхача кхычар.

Дешара шу чакхдьинад. Iомаяьча знанеш итогаш яь яьннай, хIаьта хIанз, ахкен замалахьа, деша багIарийн пропагандистийн болх 9-гIа пятилетка хаьая хьалха чакхъяккхари вай парте XXV съезда баха боагтIача тайнара накъабахари духьа тIагIерта къовсам лоаттабеча производственни участкашта тIабертзабу.

Л. НЕДЕЛЬКОВА,
«Красный молот» яхача завода парткабинета заведующа.

КХАЛСАГА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ШУ

НАЬСАРЕРА ЛОР

Наха езаш, сий деш саг, я Наьсарен районни больницера лор — терапевт Могушкова Аза. Шин мел бола низ говзал яра а оттайий, халонех ца къахкаш болх бу цо. Цо беш вена унахо ма-хулаа чехкагIа верзаву.

— Ер профессе аз мишта харжар хой хьана? — йоах Азас — Эзамига йолча хана чIоагIа цамогаш хилар со. Тоъал-ха яьккхар аз больнице уллаш. Цигга лаьрхIар аз лор хила.

ЛаьрхIар кхоачаш хилар цуп. Карагандинска паччахьаллкхен медицински институте деша яхар Аза. Цул тIехьагIа цигара г. Орджоникидзе хьал а ена, чакхьаьккхар цо медицински институт. Ше лоаа диплом хьалхинача тIоне цхьаиш балхеш даьд цо Наьсаре, хIаьта хIанз, вий лакхе ма-аладда, районни больнице цаха дарбаш деш я. Де а доагIаш сий ду Могушковай райони бахача нахa, больница коллективо. МассагIа хала унахо нийсенная цуна, массанена дарба даьд цо. ХIаьта оалаш а ма дий: «Хозача дешо а молханал сана дика повкъостал дуь, аьле. Иштта уйла йолаш чIоагIа из хIара Iурра шоашта дарба хилавга сатухаш нах бодача палате. ХIоранеца сталле, хеттар дийя-чакхйоал, «КIалда аз Азай кулгь,—оал унахоша.

Цкъа геттара хала унахо воалаво цхьан бус больнице. ДьаагIбараша йоалар, республикански больнице дIавахьийта веза из, цига дикагIа ба специалисташ а дарба дала дьолаш а. Бакъда Могушковас унахочун гаргарча — нахага аьлар цига дIавахьа хала а ва из, чIоагIа IатIкъарг а ба цхьан бIаьла цикъ цамогаш волчоа. Шо вахьа дале, аз хайса дарба деггда цуна. Дийнахьа а бийсара а унахоца юкъ бIаргаго йиш ю лор. Ха дIа ме йода дикагIа хулао унахо. ХIана яь воьлар, къамаьл де а воалавелар. Кастта, цуа а гIетта дIаволавелар из. ЧIоагIа гIаддахавар унахо а цуа кхоачара нах а. Царел хIемга га гIадьяха Могушкова ше а яхар.

Боккха обществени болх бу цу къонача лоро. Предприятей, учрежденей болхлошта, эртбоахама къахьегамхошта хьалхашка унахоIено лоаярах лекцеш еш, беседаш ю.

Массехазза баккалан кхайкадаьд. ахчан премеш, деза совгIаташ, сийлен грамотеш тийнзай цуна.

— Сона эттара доккхагIа дола совгIат да хайса дарба даь унахо могаш-маьрша бIарга воар, — йоах Могушковас.

Да а да из доккха, сий дола совгIат.

ЧIоагIа бамаш оал цуна унахоша Машхоев Джабраила, Прочиева Амината, Цуров Аляхьиз, кхыбараша. Цу каст-каста хул цао цIагIа. Мишта дарба хул, цана фу эш хоаь.

— ВIаала йиалугIаш сона, — йоах Могушковас, — са эттара хьалха болх бе дIайолалуш сайна повкъостал даь республикански больница кардиолог Позяк Анна Ивановна, ЦунгагIа Iомадир аз мишта бе беза болх, фу дика хургда цхьанцадолча лазаршта.

Иштта болх а беш, ший дега йоахал наха дIа а телаш я Наьсарера лор Могушкова Аза.

Бакъда шийна хоьчит кхоачам бац Iе дагаш Могушкова. Болх беш цо йоагIхача хана цуна гучаяьл медицински Iилма бух боашан кIоарга хилар, институт яьккха ше яхе а, дуккхадар кхы а доза а Iомеде а дезаш ше хилар. ХIаьта ший вахар советски наькха унахоIено лоарара детадьяча цуна доa дIахо шийн теоретически знанеш кхы а кIоарге. Цудухьа цуна дагара вхаш ординатуре деша яхар йола уйла.

А. САГОВ,
тха собкор.

ТАДЖИКСКИ ССР Джурабаш — къаман куцехьа тхаи пазатаиш яр — Памире гаьнна хьалхагIа денз хьайоагIача говзалех цаI. Массаза а, итт шу даьлча денз бе-бе бесаш дола дьхинг нийчде я пазатаиш е я Iомаю йиIиг-памирка.

Памирски говзанчаша хьаьнь джурабаш Средни Азерча республикашка бахача наха чIоагIа хоатташ я, уж хьекка оттаьь хиинай дунен халкъашта юкъерча выставкашка.

ХIанз Памире я джурабаш ю 700 кхалсаг чуйола бытовой гIулакхаш ду 25 комбинатa мастерской.

СУРТА ТIА: Шугнански района Сохчерон яхача цIерлакера говзанчаш — йижарий (аьрдехьара аьттехьа) Кабутсорна Олучанов Пачамардонгiар, Уирджов Ошурманадова.

К. МУМИНШОЕВА сурть
ТАСС фотохроника.

КХАЛСАГА ТКЪАМАШ ДЕННА IАЬДАЛ

1975 шу Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха шу аа аьнна хьакхайкадьа ООН-о. Из белгалдахе оттадара инициатива дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха болама а дIаьта эгтара хьалхарча аргIанна Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха демократически федераце а я. Из ялен хьаллаьнай дунен тIарча дукккача правительстваша общественностон.

Кхалнаьха шу лоаккхайкадаро тешал ду, кхалнахах доза доаш вай заманахьа сагогагIа йола социальни проблема хилара.

Тахан кхалнаха хьалу адамаш дерригача материальни духовнии рузкъах кхоалагIа дакъа совгIа. Революционни процессашка, социальни прогресс бахьан долаш лоаттабеча къовсаме чIоагIа нн, боккхача лоархIаме ба кхалнах.

ХIаьта а, дукккача мехкашка лоархIаш бац, бокъонех баьхь бе кхалнах. Буржуазни правительстваша, цхьатара бокъонаш хилар хабара хьа а кхайкадаь, из кхоачашдара бокъонца деш ахьекха хIама яц. Из-м кхетадеш а да. Хьал доло классаш массаза а тIнйитай кхалнаьха бокъо цо хилар законна бах а дах дIаоттае, обществера дакъа цун эсалгIа хилар цун биологически башхалонеш бахьан долаш да, наьна дехкараш кхоачашдича ьынай из ахаш хьа а кхайкадеш. Уж реакционни теорен идейно харцъьа Iилман коммунизмана лард еллараша.

К. Маркси, Ф. Энгельси хьехьекхад, кхалнаьха маIача наха нийсса бокъо хилара ларле дадараш социально-экономически бахьанат хилар. Хьахьекхад, кхалнаьха бокъо йоаккхита капиталистически строй дIаяьккхарна айхха ну-зеденна хилар, пролетариата диктатура чIоагIъара, коммунистически общество хьалъяра даькъе кхалнах болхлой класса боккха низ хилар. В. И. Ленина дIахо дегIа а боалабаь, кху тIа а бакъбаь хьа а оттабаь кхалнаьха дешах бола марксистски хьехам.

Коммунистически парте, Советски паччахьалкхено кхолчашдаь кхалнах лоалара бахарах дола В. И. Ленина васкеташ, кхоачашдаьд социализм коммунизми хьалъе кхалнах фаргагIбахара исторически декхар.

Поккхийча халонашца дузадеина хиинад кхалнах лоалара бохилген мехка къамаш районашка уж обществени производствени гIулакхашта юкъе салагей.

БIаьн шерашка экономически культурни гIулакхашта тIехьабисе хилар, аженл боадон, буьабэ дьпо дIаньекха политически бокъо йоаш хилар, обществен дезаден лаь хьал тIа хилар, феодально-патриархальни моаралегIа лаьйн эарен кхалсагах шоай хьаштдар де бокъо хилар — цига аз революц ялалехьарча Россе къамаш даьхача юстарча моттигашка кхалнахага бокъонца хиина хьал.

Хьалха боккха бала гIалаьттаб Къилбаседа Кавказе а цу даькъе Нохч-ГIалгIайчене а цхьача къамех болча кхалнаха. Дин доггхаш — ислано, реакционни шаргIато кхы а халагIа хьал тIа лоаттабаь лоаман кхалнах. Цар сакхстамахи ваарали дин фанатизман харц теламен дохьаж дийттад. Бокъо дIа хилар, кхалсаг йоахкар. ваар, дукха устий кхувлар, цунга гIелал яр — уж дерригахIамаш шаргIата закон а лоархIаш къоабалдаь революци ялалехьа хиинача Iаьдало.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце мукъадьаккхаd кхалнаьха доккха кхоллам ду хьинар, сакхегамеча творчески къахьегама тIабертзабаьб уж. Лоаман кхалнах лоалара боахилге мехка къамий йистошкара халкъаш лоалара лахаран цар бокъо ца хилар дIадакхараи Коммунистически партена тIадьттача бIаьччача декхара цхьа дакъа дар.

Кхалнах бокъонца лоалара бахара хилачхо дардоаца хьал дер уж обществени производстваре юкъеоаэр. В. И. Ленина хьайхад. «Кхалнах геттара мукъабахаран бокъонца маIача наха нийсса царна бокъо ялараи обществени боахам хургбола а кигьарча производительни къахьегаме цар дакъа лоацаргдола а гIулакх др доза. ТIаккха хургья кхалсаг маIача сага дар санна долча хьал тIа», хиаш.

Дукха къахьеген низ тIабахийтен бийзар Коммунистически партин Советски правительстван из ленински хьехам кхоачашбара.

Поазув-дешар ца ховага дIадаккхар, кхалнаьха кадраш кийчъяр, кхалнахта юкъе политико - хьехама болх бар, эшаш дола социально - бытовой хьалаш кийчдар, обществени производство дегIайоалаяр — ниьта хиинад Советски Iаьдало кхалнах общественно - производительни гIулакхашта юкъеоазара тIаьерзадаь чакхдаьха керттера гIулакхаш.

Кхалнах лоалара бахарех уж обществени производствана юкъеоазарен гIулакхa карагIдаьинараш дIахо тIехинка дегIадоваладаь Советий мехка деррига истора хьа мел доагIача хана.

Вай мехкеи социализма кхыча мехкийн опыто дог тешалеш хьахьокх, саго сага еш йола эксплуатаци дIаяккхар бахьан долаш социалистически обществе социальни нийсхо чIоагIъенна, маIача нахьен кхалнахьен бокъонаш бокъонца цхьатарра ийсъяь хилар. Из да социализмана карагIдьинача лоархIамегIарча хIамаех цаI.

Белгтала Iалалъмате доккха дакъа лоац кхалнаха вай мехка социализми коммунизми хьалъеча.

Хоаш да, вай мехка 40 совгIча шера хьабе болх боашаш нах боашага. мехка халкъа боахаме болх берех доккха дакъа кхалнага кхоачаш хилар. Дерригача къахьегамхоех 51 процент цар дIалоаш. Эттара тIехьагIа даьча лоархIамаша хьахьокхачох, дерригача къахьегалургдолча кхалнахах 93,5 процент обществана пайдена къахьегаш е дешаш ба.

Советски кхалнах дукхагIа ба унахоIено лораяр, физически культура, социальни Iалашо (85 процент), просвещени культуре (72 процент), буьзам (68 процент) санна йолча сага гIулакхий лоархIамегIанча сферашка. Вай мехка хIара кхоалагIа вола инженери кулакен кхалсаг я. ХIаьта США санна болча цIоагIагIа дегIабенача капиталистически мехка берригача дроех 7 процент инженерех 1 процентал кезига совгIен мара бац кхалнах.

ХIанз лакхерен юкъера специальни образовани йолаш болча социалистех 59 процент кхалнах ба. Ах миллион совгIа кхалнах ба промышленни предприятей, совхозий директорал-ла болх беш, гIишлоний колхозий, административни учреждений а отделий а кулгаллой болаш, кулгалдеча болхлоех 32 процент — цехий начальникаш цар заместителаш, сменай, пролетий, участкай начальникаш кхалнах ба СССР-е.

Iилмахочун шин степени йолаш 70 эзар совгIа кхалнах ба. Вай мехкара 5 эзар кхалсаг академикий, Iилмай Академе членаш - корреспондентий Iилман шин степени йолаш я. 13 эзар кхалсаг творческа союзий членаш ба: писателаш, художникаш, композитораш, архитекторш, журналисташ. 500 гаргача кхалсага Iилман техникан. литература, искусствай архитектуран даькъе Ленински Паччахьалкхен премен лауреатий цIераш еннай.

Коммунизм хьалъеча доладакъа лоац Нохч - ГIалгIайчен кхалнаха а. Кхы юха доагIадгдоацаш гаьна дьенад лоаман кхалнаьха бокъо йолаш хиина хала хьал.

ХIанз республика халкъа боахаме болх беш ба 160 эзар совгIа кхалнах. вешта аьлча, дерригача болхлоехи гIулакхерча нахахи 50,7 процент. Республике шерра йоазаш я Социалистически Къахьегама Турпалий Л. Э. Барахоевай, М. П. Ушаковай, Т. Б. Летковскаяй, Т. Муслиевай, кхычар цIераш.

Халкъа боахаме къахьегама толамаш дахарах 1973-чен 1974-чен шерашка правительствени совгIаташ деннад вай республикерча 381 кхалсага, 51 кхалсага «Къахьегама ветеран» яха медаль еннай.

Нохч - ГIалгIайчен 190 совгIача кхалсага РСФСР заслуженни лор, РСФСР заслуженни хьехархо, Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни хьехархо яха сийлахьа цIераш еннай. Iилман балхаш деш 3 эзар совгIа кхалсаг я республике. Царна юкъе 70 совгIа — Iилмай кандидат.

Кхалнаьха бокъонаш бокъонца маIача нахьачарна нийсса хилар хьахьокх паччахьалкхена доал деча уж хилар а. Мехка Лакхехьарча Совета депутаташ болаш 31,3 процент совгIа кхалнех ба (хIаьта США конгрессе берригаш а 2,5 процент мара бац кхалнах).

Вай республикера 71 кхалсаг е берригех 41,4 процент Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советий депутатала хержай, 4740 кхалсаг — къахьегамхой депутатий моттигерча Советий депутатала.

Фашистски Германи эшаьь 30 шу дузаш вай мехка къаьстте сий деши дикатетаhа белгалдаьккхар Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа исторически Котало йоаккхача нийсонаш болча советски кхалнаха лаьца доккха дакъа. Советски бIун мухIарашка а болаш моастагIчох дийтаб 800 эзар кхалнах. Советски кхалнехи тылен фронтен хьахьекхад шоай къовсачал, турпалал. Коммунистически парте гIулакха, ленинизма идеалашта шоаш тешаме хилар, советски стройна мутIахьа хилар.

ТIом болабеннача хьалхарча шерашке а деш фронте яхар вай республикера ши эзар йоI. Уж летчикаш, снайпераш, лораш, медсестраш, разведчицаш хиинаб. Шамехха бицлургбаш майра развелчицаш Зопольская, К. Абалова, А. Полякова, М. Сабиева, меттахьа йийтта снайпераш Д. Пособдокуло, Н. Бердюк, деиал дола детница Советски Союза Турпал Г. Джунковская, лор А. Тутаева, дукхха а кхыбарна.

Вай мехка чIоагIагIа сий деш я кхалсаг — наьна. Наьна дешал вайнига эттара доккхагIдола патриотически денал санна лоархIаш да. Дукха бераш долча 1,3 миллион совгIча кхалнаха доккхий правительствении совгIаташ деннад къона тIехье хьалхкеярах. Алхха Нохч - ГIалгIай АССР-е «Нана - турпал» яха сийлахьа цIи лелаеш 1795 кхалсаг я, 76 эзар совгIча кхалнаха «Материнская слава» яха ордени «Медаль материнства» яха медали еннай.

Вай мехка де йиш йолаш мел дола хIама ду наьна гIулакхаш кхоачашдара повкъосте хургйоацаш обществени производствера къахьегами дезалдоа гIулакхаш цхьана тарде йиш хургйола хьалаш аIаштIехьдахара.

Наьнен бераш унахоIено лоярара йоахко еага шийна дIагIалгIайлаш паччахьалкхено. Наьнен берен унахоIено лоярара тIадерзадьа социальни гIулакхашта юкъе эггара хьалхарча хьовкъе мегарьа беоагIа болча хана бераш дахъул тIехьагIе агча а хьожадеш тела отпуск, кхалнаьха къахьегам хьаьстта лорабеш хилар, деша дала ха йоацача берий учрежденей сеть дегIайоалаяр, мах боацаш ду медицински повкъостал. Дукха бераш долча дезалашта ахчан пособеш тел паччахьалкхено.

Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха шу нийсагIа пятилетка чакхйоалача шерашна нийсденнад вай мехка. Укх шера къаьстта бокхача чизаца гучадуа кхалнаьха — къахьегамхой творчески хьинар, инициатива, новаторство. 1975 шерен бIаьччача пятилеткан заданеш ханал хьалха кхоачашъеча духьа яхье ьынай 40 миллион совгIа кхалсаг. 25 миллион совгIа кхалсаг я къахьегамца коммунистически гIулакх хилара тIехьарча боламе дакъа лоацаш.

Вай мехкеи вежарашка долча социалистически мехкашкеи кхалнахага кхаьчача дикаша дог тешадеш дерригача дунен гIадахьовх социализме кхалнаьха бокъонаш бокъонца маIача нахьачарна нийсса хилара сийлахь - йоккха совле. Советски кхалсага кхело, обществен дезалех цхьатаррарча бокъоний хьал тIа на хилаво чIоагIа вахийн ю дерригача дунен тIарча а цу даькъе колониальни Iазапах мукъадаьннача мукъадоалаш латтачей мехкашкарча а кхалнаьха кхелан хьалан. ПаргIатачен цхьатарра бокъонаш йолчен советски кхалнаьха вахар хIанз довзаш болча кертамукъадаьннача мехкашкарча кхалнаха бIаргаеу нийсхонта, прогрессата, бокъонна йолча демократега бода шоай никъ а.

Л. ДИДИГОВА,
Грознески мехкдаьтта института КПСС истори кафедра доцент, исторически Iилмай кандидат.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДОАЛАХЬЕ:

ХЬАЛХАРА ГIА

Илове Заверп яхача полски городе болх бе йолалийта боамби хьуаза фабрика ПНР-ен ГДР-ен юкъарча доалахье а цу тайпара статут а йолаш СЭВ-а мехкашка дукхашка хьалъяьча йоккхийча предприятех цаI я я. «Дружба» («ДоттагIал») яьна цIи тиллай фабрикех.

АргIанара индустриальни объект болх бе йолаялийтара факт ше, — дIаьта уж вежарийха долча мехкашка хIара шера массеха иттаю из йолайолийтай. — бешха хьаьстта кхза еаш хIама е даца. Цхьабакъда «Дружба» СЭВ-а мехкий интеграционни бувзамий керда форма дIайолаечча пар ший оагIорахьарен дукхуча оагIорахьаои дунеш халкъашта юкъера социалистически доалахье хьахча карте дотт.

Из событи хилале дIаро къалхагIа Берлинера гIамта йоацшаш шин дийнахьа доттагIал тIехь аIаштагIкхийтар ГДР-ен Польшай кулгалхой. Шин мехка юкъера бувзамаши цар Советски Союзаца СЭВ-а кхыча доакхашхошеи цхьана леладу гIулакхаши чIоагIара аьча переговорий хьакъехьарта коммюнике тIа къаьстта уйла тIаьхийтай «Дружба» яхача боамби хьуваза фабриказ. Раьза хилия белгалдаьккхад Польшаи ГДР-ен гIишлой-монтажни организацешта юкъе айхха бувзамиш хилари цар цхьана чIоагIа къахьегари бахьан долаш из юкъара промышленни предприяти хьаьшера хьалъь яьна хилар.

Заверс хила айзза са цига 70 гектара тIа хургйолча цехий эггара хьалхара аьшкабетони коробкаш хьалъе йола мара ца аьча хала. Фабрика директора Эдвард Павлона дийцар къаьст-къаьста цехаш хьалъяь ялярга хьежжа сихха болх беш йола тай хьуваза машенаш аIашагIйийхай цу сахьате советски специализатски боамби тIа а кхухьеш. гIирс бокъонца хьалбаь а балалехья, цунах тIехдикача яьхинга заводаш тоннаш арахийцен хилара.

ГДР-он Польшай Дунен халкъашта юкъерча инвестиционни банка кредитах пайда эцаш предприяти хьалъяоге дIадоаар цхьатарра Iодийхад. Цо хьаю продукци а цхьатарра ен: аьнинга тоина — ГДР хIалаш деча фабрикашта тоннан — польски фабрикашта. Берригача хьабаьнача пайдах хIара мехко цхьатарра доакъош а дёш уж хIакъежаду боллоайн инженерно - технически персонален алапена, коллектива социально - бытовой гIулакхашта, производство дIахо технически эггайоахаш тсаяран дегIайоалаяра. Пайдах юхелиса дакъа паччахьалкхен бюджеташка лоац из Польшана, из ГДР-а... Долла хIама дукха чоал лелае ца езаш да.

Цхьабакъда гIирс цхьаьна хьалбарах, доалахье цхьатарра хилараз, предприятена долл цхьана дарах йолла гIоале керттерча даькъе дунах лаьтта Iаш, Керттедар да. Европе эгтара йоккхагIа йола, тIехдика кийчъяь боамби хьуаза фабрика лоаццача хана къаьст-къаьста хьалъе ГДР-ан Польшанеи организационни гIулакхашка диллача хален материально - финансови оагIоргахьара низкъалех хилла хургдар. ХIаьта эIамагIьар хьалъяр пайдана хургдар. Цу тIа а кхоан ма-дарра. ГДР-е балха низ тоъаш ма-бац. Цхьабакъда Польша Катовицки воеводстве. Заверч яхача городе хьалъеш латтача «Катовице» яхача йоккха металлургически комбината лалла, эгача промышленносте кхы тIа а эзараш балха моттигаш хьаяра йоахко е езар. ХIаьта балха гIалл а хилар дIаьаьн денз паха боамби гIирс йоахийта хьашт болча кхалнаьха а: йоккха промышленносте лакхе гIадега. Цу тIа дерригаш хьаьа хьабувза йоахкаш хьоахийтар дерригаш, пхьа хьаьнза болх бе шийна хала гIалхерча хиларах кхачо дIаьн доалахье. Из белгал даьхар хьоашахь хьалкъашта оа лакхалле лакхе Iаш.

бола гIоагIбара кхалнах — домехкашний, сталеварий, прокатчикий дезалхой. Юхьеца а гIулакх найденна хургдахуруга хьожаш дукха а аттагIа да эгтара промышленноста доакъошка, белгтала аьлча, дIадахийтача рузкъа юха хьалдуш боли пайда сай-йокккийча индустреиул дукха а сихагIа луш йолча текстильни производстве.

Дунен экономически кIезига хьахьокха монополешка доал долча хьалашка цхьаьн дьаIхьийна а аIашагIьяйна оалаш капиталистически предприятех фу дул. Цар гIулакхаш массале а цхьан мехка хьаьиттам вохьана болча пайденнa а масеха мехка бокъонаш цхьатарра цкъа цу тайпача «юкъарча» предприятешта доал деча къаьмехка мехте хьаггача монополешта болча пайдена Iоте Iаьна кургадаьна хул.

Кху тайпа да гIулакх кертера производственни средствашан производство шерн социалистически хьисапе аIашагIтоацар чIоагIача ларда тIа дегIаухаш йола цхьа тайпа обществени строй йолча СЭВ-а мехкашка. «Дружба» яхача фабрика опит хIана уж сахьете шин оагIорахьарен тIехьтIайоагIача хана дукхача оагIорахьарен цхьана дунен халкъашта юкъера предприятеш ихкара юхьиг мара ю. Цо хьахьокх социалистически экономически интеграце лоархIамегIара юкъара закономерносташ. Цу цхьан хана цу опыто уйла яйт СЭВ-а XXIV-а сесси чIоагIъяь интеграци Комплексни программа 1971 шера аьнен тIамйицача тIехьатIа хьехиннача дукхача мазача наленей.

Юкъара доалахье хьаворенн юкъерча доходах йола къамаьл цкъа юкъе дашнадоаш, масала, цу тайпарча юкъа цхьана хьалъьяча предприятешна бахьанха пайда цхьанне мехка гражданий къахьегамо вокх паччахьалкхено эксплуатацию дьпна аIалла дага а хургдоацача тайпара. пийсхоина мишта бекъаргба? Из доаш этте хьовстаду «Дружба» яхача фабрике. Пайдах цхьа дола дакъа польска тай хьувазоаша хьаьнча продукциях хьаьнеца ГДР-е доза, Цу цхьан хана цу фабрикерча немецки болхлоша хьаьрьа станокаш тIен машинаш тIен хIаьмаш хьаьрах баьннача пайда цхьадола дакъа Польше дуе.

«Экономика» яхача издательстве арадаьннача «Производство социалистически хьисапе дунен халкъашта юкъе юкъара ерзаяра башхаленаш» яхача книжка автораша детачох, доходаш екъилга нийсденна йоккхайн - эшара кеп хургйола цхьа фунехкдаь яхеш арахеца эшаш хIама дац СЭВ-а мехкий юкъерча предприятей. Цу тайпара предприятеш хьаьнча дакъа лоацача цхьаьнь а мехкага хургьйн контрольни пакет олалаш яр а. Цу гIулакхо юкъера дакхан. социалистически паччахьалкхенаш — предприятеш цхьана хьалъяраш шоайла раьза а хиина, из предприятеш шийн территоре тIа кхьийтача мехко йоккхагIа йола пай душ а цунга хьежжа пайдах доккхагIдола дакъе эцаш а хилар.

Интеграционни бувзамий — дунен халкъашта юкъерча социалистически доалахьен — керда форма дегIайоалаяре даькъе дуккхаьнха баьккхача гIаьо тешал ду, цуна хьахашка дика перспективни хьаьалдуш хилара. хIана аьлча по СЭВ-а мехкий юкъера потенциал кIаьхий а ю, валех хIараче прогрессивни повкъостал а ду.

Олег СТРОГАНОВ,
АПН политически обозреватель.

ШОАЙЛА ЯХЬЕ А БАЬННА

Хоттама хьалаш во хиинадале а гураха йийнача культурой дика хьувкъам кхебаьб Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза кхалладеnаш.

ХIанз бехктокхаме да тIакхьчай цаона. Яззт чуэпа долалаьд. 2195 гектара елара чуна дезаш да из укх шера.

ХIанз 1071 гектара тIа дIабийна хиина мукх чуэцаш ба механизатораш. Ялайтта комбайн а кхай тIа болх беш.

Денгара дега шерагIа яьожаш я механизатораша юкъера социалистически яхь. ХIаравара маьогга сихагIен, дикагIен, дукхагIен ялат чуэца гIерташ къахьегаш ба.

Мукх чуэца болабаьча хьалхарча дийнахьа денз лакха къахьегама овсарле йолаш болу бу комбайнераша: Осмаев Салаудде. Джабраилов СаIида, Шонаев Iумара. Юкъера лаьрхIача 150 процент кхоачашъю царех хIаране дийнахьара балха норма. ХIаьта яхье тьалха сменин норма 30 гектар йолча дийнахьа 45,5 гектар мукх хьожа Джабраилов СаIид ва.

Пхе дийнахьа 900 гектара тIара мукх хьекхар механизатораша ХIанз царех цхьабараша касарашка улла мукх дила болабаьб

Дика аIаштIехьдаьккхад совхозе ялат чуэцача къахьегача наьха балханара моральни материальни безам совбаккхаре гIулакх. Иштта итт дийнахьа 300 гектара тIара мукх чуийача хIара механизатора 300 сом преми яла оттадаьд, кхы а дукхагIа хьеккачоа — 400 сом.

В. МАТИЕВ.

ЯЛАТ ЧУЭЦАРА— БЕРРИГА ТЕРКАМ

Шера дьоьжах республика колхозашкен совхозашкен ялат чуэцара балхаш. ХьажкӀаш дугел доцаш укх шера 185,2 эзар гектара тӀара ялата культураш чуэца езаш ба республика механизатораш. 23 июнь тӀакхоачаш 41,2 эзар гектара тӀара ялат хьекха баьннаб уж.

Гурахьа дийна культураш чуэца республике эггара хьалха Шелковской районе болабелар. ХӀанзале 8,3 эзар гектара тӀара, е планагӀа чуэца езаш йолчох 57 процент ялата культураш чуэвай цу района механизаторша. Наурски района колхозашен совхозашен 39 процент кхоачашъяьй ялат чуэцара план, хӀаьта Ачхой-Мартановски, Грозненски, Гудермесски, Надтеречни районий колхозашен совхозашен — 20 процент.

Хьекхача 41,2 эзар гектар ялатах 29 эзар гектара тӀара дар вьода дайнад. Хьекхачох 80 процент ялат вьодад Гудермесски, Надтеречни, Наурски районашка.

29 эзар гектара тӀара 40 эзар тонн ялат даьнийд.

Хаоттама хьалош во хиналоллаше в дика хьувкъам кхеььб ахьайолча колхозашкен совхозашкен. Иштта, Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шелковской районашка хӀара гектара тӀара юкъера лаьрхӀача 16 центнер ялат чуэц.

Ялат сихен цӀенен чудар — республика механизаторий, кхаш леладеоий хӀинэ керттера доккхо да.

ХЬАЙБАШ ДИЗА ХУРГДА

Сунженски района Ленина цӀерагӀча колхоза йол чьоихаш латта моттигаш тракторвина меттел, тӀаш лела в хала долаш гувраш аьлоши йолвеш ба. Номер 4 йолча тракторно-кхаш леладеча бригадо из болх бу моттиг укх колхозе а эггара халагӀдарех я. Цудухьа цига йол хьакха бахийтараш бригадо эггара гоузагӀа бола механизаторш ба.

— Укх шера 350 гектара тӀара йол хьакха езаш да тхо. — йоах бригадо агронома Ачханов Хож-Ахьмад. Оаха лаьрхӀад боарамал совгӀа йокъялалехьа из бокъонца чу а ена вӀешкатоха. Йол хьокхача дика чолакаш долх къончча механизатора Исиев Мухьмад-Сале; цун хьинаохово Сагаев Идриса. Цхьа ю дӀадахийтап цар шоай нормаш 140—160 процент кхоачаш ца яц, вешта аьлча, 8 гектарага кхоачаш йол хьокх цар хӀара дийнахьа. Царна тӀехьа на волокуцаца хьагулъеш лел Чичиканов Адам. Кастта дуина поакъостала цхьабкха агрегат йоагӀаргьа: ТӀаккха сихагӀа леларгба хьайбашта доакъар ӀалашдӀра болх.

Мангалца йа хьекхача йол хьакха вӀаштӀехьдоацаш моттигаш я укхаза, цхьаина а тайпара трактор тӀагӀоргйоацаш. Массе шера санна укх шера а мангалца йол хьакха колхоза ковнъостала баьхкаб Амирбекова Райхьант, Газиханова Макка, Усманова Сацийта, Кагирова Шама. МаӀача наха йийсса болх бу цу кхалнаха.

Бугц хьакха йиш йола цхьа цӀегалг ютаргъяц оаха, —йоах бригадира Чичханов Ӏийсас. — Кхом ма бий цуша, трактор дӀотӀайохалац аьнна мангалца хья цо хьокхаш юте.

Иштта, дуйшен хьпаре къахьегаш ба бригада болхлой хьайбашта шоотта доакъар Ӏалашде гӀерташ. Шеко яц хӀана санна цар болх дӀахо боде колхоза хьайбаш диза долаш Ӏаьгаре даргхиларах.

С. АЛИХАНОВ.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГӀА

1975 шера 15 мае арадаьншача «Сердало» газета тӀа кепа теха яр «Фу деш я доаждеволкаш?» яха газета рейдовн бригада материал. Рейдовн бригада гучадаьнналар Малгобекски района «Кавказ» колхозаш «Ингушский» совхозаш дӀайийнача культураш хий дуллилга ледара лелаш хилаш. Йолаш йолча техникан боагтӀача тейпара пайда ца эцар. Цу хьакъехьа тха редакцега хоам бу «Ингушский» [illegible]

«Фу деш я дождевалкаш?» яхача статья тӀа белгалдаьха кхоачамбоацараш хилар бакъда. Боахама специалистий совещане дийцай статья.

Совхозе йолаш йола догӀац хьисапе хий детта установкаш дийнахьев буси болх беш я, вадинеш 120 — 150 процент кхоачашъя».

Найденна кхоачамбоацараш колхоза парткоме дийна а дийца хий деттилга вӀаштӀехьдаккхара де лазаб дах хидарах хоам бу «Кавказ» колхоза председателя П. Буслаева, парткома секретара А. Коковси.

ЯХЬ ЛЕЛАЕЧА РАЙОНАШКА

ГӀУЛАКХАШ БЕ-БЕ ДА

Дуккхача хана деиз шоайла яхь лелаеча Малгобекски Назрановски шин районе хьайбай продукташ яхарех, кийчъярех, доакъар Ӏалашдарех гӀулакхаш мишта лел хьожаш хилар юрта боахама министерства специалисташ.

Укх шера хьалхарча ах шера 487 тонн шура йоаккхаш 390 тонн паччахьалкхенга йоахе. езача «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча ферма коллективо хӀанзале 400 тонн совгӀа йоаккхаш 321 тоннал дукхагӀа шура езхай. Цига дика вӀаштӀехъяьккхай социалистически яхь, моттигаш хилац къахьегама дисциплина телхаеш. ТӀайцача декхарех шоаш лоархӀабергхиларах тайпа ба хьайбаш леладераш.

Дийнахьа кхозза детт доахаи. ХӀаьта уж детта деза, кхаба деза ха белгалъяь ден распорядок йиза кхоачашъяра тӀахьожам лоаттабу ферма кулгалхоша, специалисташа. Юкъейоалаяьй моральни материальни стимулированя яра мероприятеш. ХӀара итт ди массаза доал хьайбаш леладерий балха итогаш ю. Хьалхе яьккхарашта карара кара тела вымпелаш лу. Ферма кулгалхоша хаддаиза йоакхо ю доаркай, скотникий къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаккхара, вахара хьалаш Ӏалашдара. Дийнахьа кхоззи кхача кийчбеш столови я ферме. Шеча уголоке керда газеташ, журналаш да, телевизор латт.

Хьайбай продуктивность лакхагӀа хилара а хӀара бӀаь Ӏатта тӀехьара Ӏаьсий дукхагӀа кхедара в совхозе хьалхе леляю ферма. ХӀара кхоабача Ӏаттагара 7 килограмм шура йоакх цига.

Цхьабакъда, кхыча тайпара дар цу боахама ГӀхьилекъонгий-Юртарча отделене, «Экажевский» совхоза Ӏаьли-Юртарча фермашкара сурт.

Хьайбай продукташ леладеро зооветеринарни бокъонаш ла мегаргдоацача тайпара телхаю. Флягаш йокъае а дӀаустае я кхоеле яц. Молзаводе шура дӀаяхьара график кхоачаш ца ярах шурий дакал лохлуш моттигаш нийслу. ГӀхьилекъонгий-Юртарча фермана апрелец маен дӀа ца эцаш юха йитай 1655 килограмм — шура мистъенна хиний.

Цу фермашкарча доахана шура а кӀезига лу. Уж деррига кхоачамбоацараш хиларах ах шера план кхоачаш ца еш йиса кхерам болаш я. Хьайбаш леладерий къахьегам вӀаштӀехьбаккхара, цар вахара хьалаш тоаддара кхоачамболлаш йоакхо яц цу фермашка.

Балха дӀаккхуьла а юха цӀакхувла я машина яц яхаш латкъаш ба цу фермай доаркаш.

Доахан деттарен кхабарен деп распорядок телхаю Ӏаьли-Юртарча № 2 йолча ферме. Кхьиметтел яьккхая пачахьалкхенга ехкан шура дӀаяхью журнал дац укхаза. ХӀаьта хьайбаш леладерий хьалаш вӀалла теркал а дац. Дика цӀа да, цхьабакъда, цу чу оттаде менгеш доацаш доаркаш уйтӀа бада, метта хӀамаш бӀехя я.

ГӀаьсархой доалахой, царца яхь лелаеча Малгобекски районе хьайбаш леладерий хьалаш миштад хьожаш хилар тхо.

Дог гӀоздовл «Ингушский» совхоза ноя. Алероева кулгалдеча № 2 йолча шурий ферма коллектива гӀулакхаш дайзача. Барттайна, къахьегама тӀера коллектив я укхаза. Хьайбаш леладерех хӀаранена йовз шоай плац. ТӀайца социалистически декхараш.

6 июнь тӀакхоачаш хьалхарча ах шера план кхоачашъяьй ферма коллективо. Ши кӀира совгӀа ха я цар планал совгӀа пачхьалкхенга шура йоха. Шоаш леладеча доахана продуктивность лакхъеш хьабоагӀа ферма доаркаш Н. Пешхоева, М. Чаптиева, кхыбараш.

Белгалдаккха деза, укхаза а массанахьа гӀулакхаш цьатарра ца лелилга.

Цу боахама № 4 йола шурий ферма коллектив бӀаргаш дӀакьайла болх беш я ала йиш я. ТӀайца планаш ,социалистически декхараш дац. Мел яьккхай а мел шура пачахьалкхенга ехкай а али магазар ферма заведующега М. Яспиева. Ӏаьлаьмате кӀезига шура лу укхзарча доахана. Антисанитарни хьалашка шурийна пастеризаци ю. Къахьегама дисциплина телхаю доаркаша, заведующе. Доаркашта меттел доахаш детта ух цу балхаца хьакхашта боаца доахан детта низ боаца цар дезалхой.

Пятилетка чакхйоалача шера хьайбай продукташ яхара и йолкара а тӀайца социалистически декхараш кхоачашдара боккхача лоархӀаме да тешаме доакъара база хилар. Июнь доакъар Ӏалашду ха я. Из дӀа ца йохийташ деррига низаш оарцагӀдаьхад Малгобекски района доакъар кийчдераша. Масала, планагӀа 5830 тонн сенаж йолла езача хӀинзале 3820 тонн еллай укхаза. ХӀаьта наьсархоша 1260 тонн мара еллаяц, план 5403 тонн йолча. ПланагӀа 600 тонн кийчъе езача 245 тонн баьций хьоар Ӏалашдаьд Малгобекски района боахамаша, хӀаьта наьсархоша — 128 тонн, ялен пхьа эзар йолча.

«Экажевский» совхоз баьций хьоар даккха вӀалла доля я даьлац. Массехказа эцана епна йолаше а «Сельхозтехника» объединене Сунженска специальни СМУ-с ремонт ца ярах совхоза АВМ-0,4 яха агрегат хӀанз а болх ца беш латт.

А. ГАНДАЛОЕВ,
юрта боахама министерства экономист.

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. БӀарг ма-хоавча йоа Кубански аре дӀалаьцна доцо ферда саина теркаш латт ялат. БӀаьзаар сагах латта механизаторий эзар кийча да укх шерара ялат чуэца доладала. Цар чуэца деза ши миллион гаргарча гектара тӀара ка бола ялат. Кхашна шин специагӀа боах бертба 18 эзар комбайно, 12 эзар жатко, 30 эзар автомобило.

Края къулбетъара районаш гурахьа бийна хиина мукх чуэца йолаеннай.

СУРТА ТӀА: мукх хьокхаш латт Абински районерча XXII партсъезда цӀерагӀча колхозе.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦХЬА ФИЙГ ЦА БОАБЕШ

Йокъал лаьттача укх шера иштта а дегӀ ца лахьаш лоха диса ялат торо мел я лохагӀа хьаккхара шийсъяй Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза механизаторша шоай комбайнаш. Дуккхача шерашка опыто бакъъяь ялат чуэцара метод укх шера а юкъейоалаяьй. Групповой хьисапе, хьакхар а арлар а къаьста долаш чуэц ялат. ЦхьоалагӀча отделенера мукх чийца бала гарта болча хана, 20 июне кхоалагӀча отделенера мукх хьакха массехк комбайн хьожайир. ХӀаьта хӀанз, комбайнаш мукхъяьннача хана массехк дийнахьа карсарах йала кхьча мукх 5—6 комбайн тӀа а лаьлла цхьатарра вода болабаьб.

Цхьан вагӀа хьайоагӀача комбайнашта хьалха я барайттазлагӀа ялат чуэцача, совхозе дикагӀйолча механизаторех лоархӀача Тушаев Ахьмада агрегат. Цуна тӀехьа ва Муртазалиев Сар-Ӏаьла. Уж шиъ яхье вайнав.

Балха дӀадоладенна кхоъ сахьат мара даьннадац. Цхьабакъда, Ахьмада комбайна къахьегама овсарле хӀанзле гуш я.

Бухь баьккха йизача бункер чура мукха фийгаш кьег боагача мальха эӀанаоашка. Цига дӀахӀалъоттаю ший автомашина, кийча лаьттача г. Грозненча Октябрьски района АТХ шофера Барахоев Салихана.

— Из массалагӀа бункер я хьа? — хетт отделене агронома Дрезов Мовлада.

— ВорхӀалагӀа я! — дот айенна жоп лу Ахьмада.

— Шеко яц А. Тушаева тахан хьалхе йоаккхаргхиларах. — йоах бригадира Чагаев Ӏимрана.

Отделене специалисташ хаддаиза кхай тӀа комбайнашта юхе хьуэз. Из-м кхетадеш я да, пятилетка чакхйоалача шера хьувкъамах цхьа фийг яа боабае оарцагӀбаьнаб совхоза болхлой.

Ялат бункер чу кхухьача шнекаш фийгаш Ӏолегаш бӀаргадайнача бригадира массехк мето гаьпа ялале сопайно тхьпа хьалха дийна комбайн. Из итт минут ялале ше тоаяь дӀайолаялийтар I. Чагаева. Кхишка эшача гӀулакха кийча йолаш латт технически летучка.

Белгалдаккха деза цӀи ялара духьала эшаш мел долчунна совхоза кулгалхоша хинахьа а дика а йоакхо я тилар. Ялат чуэцара кхашка ха деш нохараш тӀехьа долаш тракторш латт. Комбайнаши царна кӀалхара ялат дӀаукза автомашинаша цӀи ялара духьала мел эшача инвентарацца Ӏалашъяьй.

Пятилетка чакхйоалача шера хьувкъам чуэцача дакъа лоацаший къахьегамцара безам совбаккха мероприятеш хьалхе белгалъяьй. Кха йисте латтача доска тӀа хьалтеха йоакх цу хьакъехьа йола дакнеш: итт дийнахь 300 гектара тӀа ялат хьакхачоа а цу тӀара из аьрдачоа а хӀаранена 300 сом алапи, 100 сом совгӀата, цхьа тонн йол, карора кара тела вымпел лойла, аьнна.

Йовзаш я балха хӀара процесса норма: хьакхар, ардар, ча гулдар кхыдараш.

— «ХӀара фийг ДаьхеН амбарашка» яхача девизагӀа бена балхах доала беркат гуш да, — йоах М. Дрезова. ПланагӀа хӀара гектара тӀара 20 центнер социалистически декхарех 22 центнера йолча 23 центнер йоала тхона укх кхай тӀара.

Из дика толам ба ХхоалагӀча отделене чуэца дезаш кхы а 400 гектар кӀа да. Мукх аьода ма-баьллинге а кӀа чуэца доладе лерхӀ укхаза. ХӀара гектара тӀара 23 центнер яккха лерхӀ отделене механизаторша.

Т. АРЧАКОВ.

ДОАКЪАР—ДУКХАГӀА

Гурахьа дийна ялат чуэцарца Ӏаьина дукха къахьег механизаторашта юкъарча хьайбашта дукхагӀа доакъар кийчдара.

1975 шера 23 июнь тӀакхоачаш республика ерригача колхозашен совхозашен 30,1 эзар тонн йол Ӏалашъяьй, из планагӀа 17 процент я.

Деррига низаш оарцагӀдаьха доакъар кийчделга сиха дӀахьу Гудермесски районе — 20 процент, Надтеречни — 25 процент, Наурски — 23 процент.

ДӀадахача кӀира ерригача республике пхи эзар тонн мара доакъар кийчдаьдац, из Ӏаьламатс кӀезига да.

Юххьанца санна чӀоагӀа леладара дел доакъар кийчдеча Грозненски, Малгобекски, Назрановски, Сунженски районашка.

Ерригача республике 36 процент мара сенаж еллац. Из тайпа доакъар кийчдеча а тайп-тайпара да хьокхамаш. Нагахь санна Малгобекски Урус-Мартановски районашка эшаш долчох яхаел дукхагӀа кийчдаьцдале, Сунженски районе 21 процент, Назрановски 27 процент мара яц.

Республика боахамаша баьций хьоар 3,5 эзар тонн кийчдаьд, е планагӀа 24 процент. Из маьхера доакъар кийчдеча хьалха латт Грозненски, Малгобекски, Гудермесски, Сунженски районаш. ХӀаьта Шелковской, Надтеречни, Назрановски, Ачхой-Мартановски районий боахамаш тӀехьдус.

ХӀара фермана дӀара дийнахьа дукхагӀа доакъар кийчдар, баьцаш дӀайийначарь а цонашкара а хинахьа йол Ӏалашъяр, ца дойташ ча вӀаш, катохар, йоаш йолча ерригача торонех пайда эцаш доакъар кийчдар юрта механизаторий эггара хьалхара декхар да.

1975 ШЕРА 23 ИЮНЬ ТӀАКХОАЧАШ ДОАКЪАР КИЙЧДАРАХ ЙОЛА СВОДКА

план проценташца.

	йол	сенаж	баьций хьоар
Ачхой-Мартановски	12	44	18
Веденски	1	—	—
Грозненски	9	39	36
Гудермесски	20	159	35
Малгобекски	9	57	34
Надтеречни	25	21	14
Назрановски	7	27	12
Наурски	23	14	27
Ножай-Юртовски	5	16	—
Советски	—	—	—
Сунженски	6	21	30
Урус-Мартановски	26	61	27
Шалински	32	10	26
Шелковской	29	35	12
Ерригача республике	17	36	24
1974 ш. 24 июнь тӀакхоачаш дар	16	68	21
Юрта боахама министерство	16	35	23
цу даькъе колхозашка	16	26	19
«Скотопрома» трест	13	41	57
«Плодопрома» трест	21	27	18
«Птицепрома» трест	8	—	—
«Чеченингушвино» объединеня	39	бархӀазза	—
«Консерплодоовощ» объединеня	24	78	—

КЪАХЬЕГАМХОЙ ШУ ХОЗДАРА

ХьатӀаяхьаьча баьцдаарехи совехи даарош ду ха. Республика Грозненски, Октябрьски, Ассински, Самашкински консервни заводашка хьакхаьчай йоашача гороха хьаахара тоннаш. Цул совгӀа, уж тайпа даараш лу Грозненски района «Пригородный», Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский», «Новосельский», Шалински районе «Южный» совхоза ноэашка а.

— Укх шера тха объединене предприятешка чаккхоаргда 78 эзар тонн баьцдаарашв 20 эзар тонн соми, — йоах «Консерплодоовощ» яхача Нохч-ГӀалгӀай производствено-совхозаш объединене начальника заместитела Амхадов Сапара. — Соахкарчуа дуккха а дукхагӀа хул из. Сезонага дика кийчъеннай тха заводаш. Балха хьовзам хургбоашача тайпара тоаньй нехаши оборудоваНи, технически хувцамаш даьд дуккханахьа.

Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхой шу хоздаь Ӏаш объединене заводашка хьаеш йола консерваш, томаташ, сокаш, кхьдола дааараш. Иштта уж кхоач Къилбаседа-Кавказа, Украина, Белоруссе, Урала, СибарегӀен, Сахалина городашкен районашкен бахача нахага, иштта кхычахьа а.

КПСС XXV-гӀча съезда сийна йолчв къахьегама вахте а этта, консервни заводий коллективаша лаьрхӀад продукцена реализаци яра сезона план Октябра цӀей хьатӀакхачалехьа кхоачашъе.

Я. БУБНЕНКО.

ВДНХ: Транспортера изобретателашта карагӀдаьнаранка хьажар.

МОСКВА, «Транспорте изобретателашта рационализаторашта карагӀдаьннарах» — яшта ода СССР ВДНХ хьайиллача бердана тематически выставках.

СУРТА ТӀА: автомобилаш юлен йокъаюв поточни линии. Цхьа аӀы а йоаллаш теттача кепара йолча конвейерах, лаклера Ӏочуоттаяь шиъя ахоргӀа дӀайкала цаӀя шеткашо веш боаха устройствашв йоахкача кузов юлача установках, кархий дискаш юлача установках, йокъаеча установках — вӀогӀашкаш цӀеадеш терхаду баса йоаллача автомобилий обдувелах латт из Цхьан сахьата 50 машина гӀулакх дулургва лишета. ХӀанз йолчуа цхьаа ахазсен аттагӀа я цу лине конвейер, балха тӀа тешамегӀа я.

Н. КУЛЕШОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КПСС XXV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

ПРОИЗВОДСТВА ЛУ ПАЙДА—ДУКХАГӀА

Вай республике, берригача вай махка санна, шерра социалистически яхь йоаржаьй КПСС XXV съезд хьаьлача денца сийленца накъабахара. Цу цӀей сийна къахьегама вахте эттай еррига коллективаш.

Города партийни организаци ший балха итогаш еш я укх деношка. Предприятейн организацей производствени фондех бизза пайда эцийтара оарцагӀа боал цо къахьегамхой.

Завод е фабрика, станок, автомобиль е трактор, башении кран, технологически установка, кхыдараш производствени фондаш хилар дага кхабац промышленности къахьегаш барашв. ХӀара шера керд-керда производствени фондаш хьакхол вай, хьал а ю болх бе йолайолийт керда предприятеш, цехаш, участкаш, мошностали, автоматически линеш, механьттан мехкадьтахамен хӀанзара технологически установкаш.

КПСС ЦК партега, советски халкъега даьча Кхайкарал тӀа белгалдаьккха да хьинаре къахьегача советски халкъо йоккхий производствени фондаш хьакхоллаш хилар, хӀаьта цар луш бола пайда тӀа-тӀа дукхагӀа хила безаш хилар а. Вай декхарийла да производствени мошностех бизза пайда эца, зехьа йовш йола бедали материалаш кӀезигье, сихагӀа хӀанзара технологи производствана юкъекхахьа, — аьлар Л. И. Брежнева Москверча Бауманска хоржамий округе харжархошта хьалхашка ше къамаьл деш.

Цхьан сома маьхера производствени фондаша цхьа кепиг пайда беш хилча вай республикерча промышленности шера луш бола пайда 11,3 миллион сом да, хӀаьта беррига мохк хьайийцача беш бола пайда 3 миллиард сом да. Кепигех хьахул миллиардаш. Уж хьакхолл станокех, машинех бизза пайда эцаш, оборудовани болх ца беш сеца ца латтийтачар, сиха керда мощносташ болх бе йолайолийтачар.

Фу я производствени мощносташ? Фондоотдача лакхъяра хӀана лоаттабе беза къовсам? Мел лоархӀам болаш я уж производства эффективность лакхъяра?

Ховш ма хиллара предприятей [illegible] кьаь: керттерех оборотни.

Керттера яраш — производствени здапеш, сооруженеш, машинаш, оборудовани, передаточни транспортни средстваш, производствени балха тӀа дакъа мел лоацаши кийча продукци хьеши хьа мел ярш. Царна амортизаци кре дола дакъа промышленносте 7 процент да. Продукци кийч а ей шоашка дӀабаха мах 14 шера метта оттабу цар.

Оборотни фондаш — бедал, материалаш, доатор, тара, иштта кийчъяь ялаваа бола продукци, ахфабрикаташ.

Советски Ӏаьдал эттача шерашка керттера производствени фондаш 24-зза дегӀаенай, тахан уж я цхьа триллион 165 миллиард сома маьха. Цар торо хулийт хӀаре дийнахьа шин миллиард сома маьха продукци арахеца.

Керда фондаш дегӀаухаш латт Нохч-ГӀалгӀайчене а. Укх пятилетка чакхйоалача хана промышленносте хӀаре болх беча сага лаьрхӀача 10 эзар сома маьхага кхоачаш хургъя керттера фондаш, хӀаьта юрта боахамо 6 эзар гаргга сома маьха хургья.

Из бахьан долаш мехкдаьтта чакхдоахараша арахеца продукци 13 процент дукхагӀа хинвай, машинашъераша арахецар — 40,7 процент, тракторни прицепаш — 38,5 процент, электрографически машинаш 1,5-зза, швейни изделеш, 2,2-зза, довккхаш долв дулх — 11,4 процент, колбасни изделеш 14 процент, дулхдаьтта — 16,4 процент, кондитерски изделеш 10,9 процент.

КПСС XXIV съезда решенеш тӀа белгалдаьккха да керттерча фондаша луш бола пайда общественни производства экономически эффективность лакхъяра бола керттера лостам хилар. Из иштта хилар кхетадир городерча дуккхача предприятеша. Цар тӀагӀертта къовсам лоаттабу арахеца продукци дукхагӀа, дикагӀа, дӀадолар кӀезигагӀа хилийтара, лоацача хана карерзаю оборудовани, хадданаз лакхъю цун сменноста коэффициент. СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически комбината химикаша производственни процессашта интенсификаци ярах, цехашта реконструкци ярах, оборудованена модернизаци ярах пятилетка дий шера фондоотдача 8,7 процент лакхъяьй, арахеца валови продукца 26,5 процент дукхагӀа хилийтай, из дикка дукхагӀа хул контрольни цифрех лайрхӀа хинначул.

«Октябрьнефть» НГДУ парткома даим оарцагӀйоах цехови партийни организацеш, беррига болхлой хадданза къахьегама овсарле лакхъяра, дӀабода къахьегам лохбара, материальни ресурсех производственни фондех бизза пайда эцара.

Районни инженерно-технологически служба организационно-технически мероприятей эффективность лакхъяра дола дешаш дийцад коммунисташа шоай собранешка. Иштта дешаш къестадарах вӀаштӀехьдоал болх беча скважинех биззагӀа пайда эца. Цу гӀулакхаша торо хилийтай ер шу доладелча денз керттера производствени фондаш 40 процента реализаци ю продукци 2,7-зза дукхагӀа хилийта, хӀаьта цхьан сома маьхерча керттерча фондашта дӀалархӀача арахеца продукци 1,8-зза дукхагӀа хилийта. Къахьегама овсарле цу шерашка 2,9-зза лакхъеннай.

Социалистически яхь кердакерда формаш юкъехувларга «Чечингстройтранс» объединене коллективо толдаьд производствени фондех пайда эцилга. Иштта из болх тоабьб керда техника производствана юкъехаьхьарах, транспортах дикагӀа пайда эцарах. Пятилетка йолаелча денз дӀа-юха кхухьа мухьаш 61,6 процент дукхагӀа хиннад, цхьан машино беш бола болх 27,8 процент дукхагӀа хиннаб, фондоотдача 10 процент лакхъеннай. Уж толамаш даьхад 10 процент мера автопарк тӀаккхийтта еце а.

Дуккхача предприятеша дукхагӀа низ тӀаухнйташ болх байт оборудованега, къахьегаш барашка массехк професси карерзайт. Масела Н. Анисимова цӀерагӀча НГНПЗ-ерча установкашка пятилетка шерашка тӀаккхийтта низ 24 процента № 7 йолча треста Грозненски гӀишлошъеча монтажни управлене (МУС) 62 процента, механизмай фондоотдача 43 процента хиннай керттера фондаш 13 процент мара лакх ца еннача.

Цу предприятешка даим нийса вӀаштӀехьъяьккха лелаеш я социалистически яхь хозрасчети. Цехий, бригадий, хӀара болхлочун социалистически декхарашка белгалъяьха я фондоотдача лакхъяра йола мероприятеш.

Цхьабакъда, цхьайолча предприятешка лохлуш латт фондоотдача. Царна юкъе йоагӀа цхьайола мехкдьтта чакхдоахха, кхачан промышленноста, машинаш ю, гӀишлон индустре предприятеш. Еррига Грозный хьайийнача цу даькъера хьокхамаш лохагӀа да 1971—1972 шерашка хиннарел.

«Грознефтехимзаводы» объединеве 1970 шера фондоотдача цхьа соми 81 кепиги хиннаже 1974 шера цхьа соми 62 кепига мара хиланзар. Нохч-ГӀалгӀай химически заводе керттера производствени фондаш цу шерашка 29 процент лакхъенна еле фондоотдача 30 процент лохъелар. Лохлуш латт фондоотдача Грозненски ремонтно-механически заводе, № 1 йолча гӀишлон материалий комбинате, Старопромысловски кирпичкаш еча заводе, кхыдуккхача предприятешка.

Уж санна дола гӀулакхаш нийсдалара бахьанех цаӀ да ший ханнахьа мощносташ кара ца ерзаяр, болх беш йолча фондех бизза пайда ца ийбар. Укх тӀеххьарча шерашка республике дукха хьаӀайнай дӀаоттанза йола оборудовани. Ер шу долалуча хана из яр 11 миллион сома маьхь. Цул совгӀа «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешка, «Красный молот» заводе, Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене, горисполкома УКС-е, кхы дуккхача организацешка хӀанз вӀашагӀа а ехка эксплуатаце дӀа ца луш латт 34 миллион сома маьха механизмаши технологически оборудовани ГӀишлошъеча, транспортни организацешка, заводашка а 1,5 миллион совгӀача сома маьха ца эшаш йола машинаш, станокаш, аппараташ. Уж мукх а юаш шерагара шерага пайдаза йоацача йоалаш латт.

Ховш да керда мощносташ карасрзаяр сиздар производства эффективность лакхъяра лоархӀаме резерв хилар. Нагахьа ерригача предприятеша проектагӀа болх беш хилча фондоотдача 15—20 процент хургхилар хьахьекхад экономисташа аьча чото. ХӀара дегӀаенача фондоотдача цхьан процента торо хулийт вай республике арахеца продукци 11,3 миллион сома маьха дукхагӀа хилийта.

Ший ханнахьев йизза мощносташ кара ца ерзаяр Ӏатӏь цуна бухьем болча кхыча предприятей балха тӀа в, хӀана аьлча шоай ярӀагӀа цар а торо хилац шоай мощностех бизза пайда эца, кхоачаш яц планаш, пачахьалкхенна эшаш ду.

Вай предприятешка дукха машинаш оборудовани латт болх ца беш бедал, комплектующи изделеш, эшаш йола оснастка ца хилар бахьан долаш. Къаьстта керда продукци арахецача тоъаш хилац квалифицировани кадраш, из дувзадеинна да дукха болхлой договорах болх бе дӀаухаш хиларца. Города машинашъеча предприятешка уж бахьанаш нийсдаларах 13 процент станочни парк болх ца беш я. Из да бӀаречача шера «Автоспецоборудовани» яха опытно-экспериментальни завод болх ца беш латтара нийсса. Уж санна гӀулакхаш нийсдаларах укх шера потребителашка дӀа ца кхоачаш йисай чакхдаьккхача мехкдьтта, болата дукха продукци, 690 тонн мехкдьтта аппаратура, 74 насос, 2300 тонн кӀир, 23 тонн пахчаш, 880 эзар кирпичк, 1300 тонн аьшкбетона конструкцеши изделеши.

Ла мегаргдолаш гӀулакх дац цхьайолча предприятешка къахьегамен производственни дисциплина лоха хиларах керттерча фонде хьабоала пайда лохлуш латтилга, цуна цхьина общественни производства эффективность а лохлуш латтилга.

Дукха балха ха йоаю «Красный молот», «Автоспецоборудовани» заводашка, №№ 1, 2 йолча гӀишлон материалий комбинаташка, Грозненски октябрьски консервни заводашка. ДӀадахача шера города промышленни предприятешка зехьа йоаяь балха ха 190 эзар сага-ди хилар, цу даькъе прогулаш еш йоаяьр 30 эзар сага-ди а долаш. Из бахьан долаш лакхъяла тарлуш хинна 9 процент къахьегама овсарле лакх ца луш йисай, хӀаьта цун хӀара процента торо хулийт 1,3 миллион сома маьха продукци арахеца.

Лакхе белгалдаьха кхоачамбоацараш дӀадехара цӀенхаштта къовсам а лоаттабеш хӀера предприяте, организаце коллектива декхарийла в производственни фондех пайда эцара йола дуккхача хана лаьрхӀа план оттае а из чакхъяккха а.

В. ТУЧИН,
КПСС Грозненска горкома промышленно-транспортни отдела заведующи.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ГlАЙБАНА КlАЛА ЙОАЛЛА ТЕПЧА

Вlарга белла нlелг на тува баьдеча бийсанна тепча йоал, цунна тlехьа шоьлагlа, кхоалагlа. Дегlацара зулам бодабеш цlогlа доал кхайттачунгlа. Сакъайла латташ сатем этте секундаш йоал, цул тlехьагlа цхьанахьа гаьнна дlайоладий, карга ме кхоач чlоагlлу лерга кlана боаттlабе санна чlоагlа lеха полицейски машина скрена... Ишта дlадолаlу Люси Джарвиса дейикха, зоала̀ча герзаш США-ера зуламехи доала документальни телевизиони фильм.

Сихъенена герзаш кийчлуш я Америка. Тахан̈ача дийнахьа частни нахага я тайп-тайпара системаши калибраши йола 40 миллион борхlазза йоала тепча. Доала герз эца вlалла хала а дац, 50 штатах 42 штате кхыметтел сар малав хойташ дола удостоверени а эшац — lеьдлаш сагота дац loажал яхьа товар хьаннагlачуга дохке а. Джорджия яхача штате белгалъяь моттигагlш я, полиции тlехьа а йолаш велла водача зуламхоро ше воддашехьа а новкъера борхlазза йоала тепча нийца а шийна тlаккхваш боагlараштa из бизвача тlема кхоачамца дукхьала этта а.

Юхдева а цунах фу хул аьнна, хlара 27 минут массаза йоал доалача герзаца сар вув США. Цхьан дийнахьа боабьваш 53 сагага, хlаьта шера 20 эзар сагага дlакхоач. Тlема сводка дагайоххийташ йола уж шифраш — доккхал деш ювца герз лелидара бокъо бахьан долаш американцаша цlеца текха есакх.

Телевизиони экрана тlа гучаденлх нах боабераш гlовнаш. «Вай цивилизовашни замалахьа цах боабер кхы аьхкан цизи одналаши йолаш хилакза каргваьлаш хlама дац. Лака тlа каст - каста нlелг тоlабу оцк чlоагlдаланза долча бера кулго а», — хьаккайкаду диктора. Масала, 15 шу дьнна вlамига сар. Дукхьашка тепча бе еллай цо 9 шу мара далаза ше волча хана. Хlаьта хlинзле а цо вийна массехк сар ва. Хlана боабу цо нах? Лака тlа аз нlелг тоlабеча хана деррига дунеи да се волаш сийна хет сона. «Кхы тайпа а хул бахьалаш. Е да а, с нана в дата цо доагlача 17 шу дьннача негро йоах: «Ахча даккха кхы тайпа цхьаккха торо йолаш вац со».

Дукнхачар кхераш ийцу герз. Бийса яхача хана нlарах хlама тохар кхераш. Фармацевта, нlимкара бlарахьежача къонахчо, лодкъам бу полицега. Сакъат хьалхагlа ехк lочакхъжкхийтай цолнела тlехьашкахьа тага а хеза. «Сатохадаланзар сона, укх тlаххьарча ялх хlинатlа диззза йихай аптека». Автобус лехкаш вар. Плаша кхе хьалагlаш да цуи — ах бийса яьинамул тlехьагlа цlаьха вонзаш хул цуи балхара. Водингаш а тетташ парке гlолла хьавоагlа къона да. Тхьайса уллача бера лалла — «Винчестер». Булкаш йоххари цуи сесаги тикалтах доаллача цlагlа loбуаш. Хlаранe гlайбана кlал - тепча йоала.

Американски вахара образ XX бlаьшерене юха малха яьхай. Малхбузе карзераан дакха хаьаш. Доала герз доккалатт. Лаьрхlача гучаданаз, хlара шера рынке йоха 2.5 миллион тепча яхьаш хилар. loажал йоххара-эцара бизнеса хlама тlа-тlа дукхагlа тоалуш доагlа. Шера 500 миллион доллар — ишта я герзаца нах берий товарооборот. Цунах гучайоал герз дочкилга юхаозийта конгресса цо могаш хилара къайле. 1968 шера закон ара а даьккха доазол дехьара тlаккухьа цхьайола даргlа тепчаш ца йохийта гlортарах хlама хилaзар. Цул тlехьагlа къайлагlа дохка герз кхы а дукхагlа хилар. 14 шу мара даланза волча нах боабеш лелача эlамигача сагага хьттал — мел ха ийшар хьона эггара хьалха тепча эцара, «15 минут», жоп дениад цо.

Къаман герза ассоциаци — герз дохкилга моллагlча тайпара гlийрта а юхаоза гlертар дохадар дукъа шоай деррига низех пайда эцаш долча влиятельни низех ца. Цуи викало тележкрана тlа дукха юва паргlатон принципаш. Цlагlа топ хилар, цо яхачох, — американца бехктоккхам лакхбара средство. «Хlаьта хатараш кlезигагlа хилийта безам бале, герз мишта леладе деза дикагlа хьеха деза.

Лоацца аьлча, «йоккха тир» хиннай Америках. Бокъонца ишта цlи ениай цу фильмана цуи авторашa. Юха а экрана тlа доал цlий, пхорчаша цхарал дакъа хенаш, боабаьча наьха доккъий. Нах хадданза боабеш латт. Фильм хьокхаш латтача юкъа кхы а массехк американцеи венна доала герз кхийтта.

Н. СЕТУНСКИЙ,
ТАСС корреспондент.

Нью-Йорк.

ЗИЗА ТОХАШ ЛАТТ КАЗАНЛЫКСКИ РОЗАНА

«Роза чуэца» ха хьатlаэттай Болгаре. Кхоххадий хьаотт из геттара lуйрийна, кlотаргаш тlа деза тхар дижача хана, дlа дlоахденначa хана меьлхара доза. Казанлыкски розо наха лел кхыметтел гlоргдаьнна французски духеш а из ца чилча хьаде йиш йоаdaш дола, мах бь, вартвоацаш дака шиа даьтта.

Цо зиза доаххача хана сов хозала воххавеш йола хьаж латт Розни зьагlене, Сопотоми Кврловош. Калоферо а Казанлык а яхача городаш тlа, «розово» цlераш а йоаш йолча Розино, Розово, Розинец яхача юрташ тlа.

— Кхо бlаь совгlа шу да казанлыкски роза Болгаре кхеду, — яхаш дувц роза, эфиродаьттай, моллэй культурай дешаца йолча Института директора профессора Васил Стайкова, — Персера ·деад тха мехка даьтта доахе роза. Укхазэ хьалххера геттара дика lьалаш корадаьд цуна — укх хана 20—22 градус йlовхала температура латт агагlа, хlара денна шозза хlана делхал аьниз мела, беркате догlа делх. Даьтта, из lалама тамаш, цхьаьца тlадам lовш хьаlоа зиза ткъовролгашка: хlара зиза 30 кlорап да, 1,200 зизо цхьа грамм даьтта лу, хlара гектара тlаоча зизаех кхо тонн гаргга кlорапаш доалл. хlаьта деррига а царех доаккхар килограмм даьтта мара дац. Хlаьта а, малагlа даьтта да ела lа! Эггара тlеьагlа даьча тохкамаша хьахьехначох, роза даьттах бlаь совгlа тайпара компонент йоалл. Къаьнара флорентийска сурилгаш а тха институте даьтта чулаьтта. Царех цхьаьрий бlаь шу гаргга да, тlаьта а цу хозача зизай хьаж хlана а йоагlа цар чура. Доша граммал езагlа я розах даьккхача даьтта грамм. Дукха совгlаэшашагlа боазаш нитал ба цуи мах дунеи халкъашта юкъерча арене.

Казанлыкски роза болгарий дукъа хинна ца lеш, къаман дегаоидле а я. Цхьабакъда фашизм тlаснзи шераьнка синтетически духеш деш хиннача «ИГ Фарбениндустри» яхача германски химически концерно тlалохадарах розай кхаш хlалакдаьд. Правительства кхыметел «пренеш» а тийнай возаш хьахоазадарах. Болгари фашизмах мукъайоаккхача хана пхи гектар мара йиса хиннац дlадегlача казанлыкски розах.

Тlом чакхбаьнначул тlехьагlа юха а дlахlоттийна болгарски роза цlин. Хlинэ роза тlадоле кхаш кхо эзар гектар совгlа а дlахо шерлургдолаш а да. Къаьнарча сорташта мегтел тьаьттиа керданаши — розай Института lилмахоша хьадаь «свежени» «искра». Цар 30—40 процент дукхагlа да кlорапаш. Хийцца болх беш я роза, диканца, мига, эфирии даьттадаш доаха кыхдола зизаш кхеду массехк специализированни боахам шийна чубоагlаш йола «Болгарски роза» яха цаччахьалкхеи предприяти. Цу деррига хlамаша Болгарега йиш хилийтай тlехдика роза даьтта даккхари экспорте кхахьийтарам дуненa тlа хьалхара моттиг яккха а хlаьта пхи шу хьалхагlа лаванта кхедара Францегара хьалхара моттиг хьаккха а.

Юха эттад къаман роза дlей Укх шера город Карлове хилар из, Геттара lуйрийна юрташкареи городашкареи зизай кхаш леладу бlаьш къахьегамхой гулбелар Розой атагlа. Эзараш хьаьний баьхкар роза кхедераш даькъала буацеи хоза цlей деззеча дакъа лацеи.

Къаман костюмаш а юхташ болча мехкарашеи нагийча пахен массаза а сайнa доахаш ялеш а долаш розай боча кlорапаш гулаво сийлахьча хьаьашашта уж дlатlадоассадар духьа. Массехк сахьат даьккхар сакъердаш, иллеш доахаш, халхараш деш, кагирхоша сакъердамаш гойташ. Хlаьта из ха мел йоаккхача хана цlаккха а дlа ца йоалаш казанлыкски роза хоза хьаж даьттар гlозьаьнцача атагlа.

Б. ЛЕСИК, (АПН).

София.

ГРОЗНЕНЦАШТА ЕЗАЕЛАР СПЕКТАКЛЬ

А. С. Пушкина цlерагlча Магнитогорски драматически театро гlоовьнна цlа хезача испански драматурга Лопе де Вега «Говза езаллийтар» яхача комедех йола спектакль оттаяр белгалдаьнна дика хlама да (оттаяьо В. Гольдштейн).

Вай тахан̈арча замано гаргайоалаеш дlаахача хаинна классика цийсъев латтаяьа мара кхоатlа ца доалача гlуламхех ца да. Из зуденнах магнитогорцашта. Бакъда, белгалданкха деза «Говза езаллийтар» Лопе де Вега эггара дикагlа йолча произведенех ца хилар. Цудукъа хила а мег бlаоччi хьанйцаша дика йолча цу спектаклан цхьадола кхоачамбоацараш хилар.

Уйлан цизза из тlатеlla зелlазахара XVII бlаьшере наьхача Лопе де Вегаа тlех хьахьекха сар вац цун хана хинначa испански драматурге. Лопе де Вега произведенеш чулоацам кlоаргга ца байза̀ч, цо бола бь низ дlахо бахьа тlехьабайнаоаш керттера тай духьалехаш лоахlар бахьан долаш толхадаьа гlулакх. Цу тайпарча безамах йолча схематически комедена гарга латт «Говза езаллийтар» яха пьеса. Цу тlа керттера сар къонг, хьаькъал дола, вахарга безам бола йоl Ренисса я. Цо говза кlийленаш ю шийна дукхьал бараштa, шийна дукха везачa зlамигача сагага Люсиндога маьое гlолга вlаштlехьа а доакх. Шиа гlулакх дlадолаьну цо эггара шиа аьттув бовцача хане— Люсиндога кхийолла йоl езаеннача хана. Люсиндий даьла капитанаца Берпецоца цо ше шиа воlа ехилга вlаштlехьдаккха йоалуу из — цох юлхьанка хlама хургдац аьнна хетаьv. Бетта ха а йиале, дlадоалаьу из гlулакх. Цу хана шиа хlама вlаштlехьданкха лоlа цо, ше лерхlао цо чакхдоаккхаргдарах болча тешамо а дозаш, цуи говзало уlла тlаоз зритела. Ренисса ше дlадоладаьча кердача гlулакха тlехь мел аьттув баьрбах зритела кхелеа, йоlо дlадоладу кхы йхьаккха хlама а. Цу говзачен lенне а из lеп хlама дохачеи гулакхашта хьалхашка сага дог гlоттадел бола безам цахьхара ба.

Ше де лаьатlао кхоачаддарара фунцагlа де а хайча я Ренеса. Цо пайда эц шиа хаьна lовдалча тешамах. Цу Ренисай дог доахнлгон геттара чоалхане эттача иртогаси лохбу цу пьеса правственни циз. Цунга хьежа пьеса цхьан хlамане тlаерзаьм, динамичени, керттера хараххтеп йолаш оттаьна я.

Магнитогорски спектакль хоча, хьажа дог доегlаш, зрителаша сагот дергlола пордош ца вуттаеш я. Кхыметтел актераш сиена тlа боалаш боаккха гlа а сага везавала дог оттаоргдолаши спектаклаш айхха бувзам болаши ба. Цу хьакъехьа эггара дикагlа аьттув боалаш лов Люсиндой слуга волча Эрнандой роль ловзаю актео С. П. Юдин. Ма-дарра аьлча, спектакль дlахьоу из а. Зритела эггара чlоагlагlа тоххам тlабоххийташ да Эрнандой роль ловзачa С. П. Юдин сиена тlа кхоачашдеш дола гlулакхаш. Комеде сюжет говза ловзарга гlо ду пьеса хlанзарча замана тарлургйолаш тlаеозавро, зешта аьлча, къамаьла юкъе хlанзара дешаш доаладеш хилар.

Шиа йоlа безаш волa эlамига сар ва мотташ Ренисай нанас Белисас къамаьл ду Люсиндой слугаца Эрнандоца, Белисай безам гlабегlа безам ба. Цо бегбоаккх Ренисанга Люсиндоеи юкъера безам. Цо дагайохийт А. Эфроса «Ромео и Джульеттен» яхача йовзаш йолча постановка тlара балкона тlа хинна сиена.

Шиа йоlаца безам къовсаш йолча жерочун образ карлкатунни лоьзара, хетаргахьа, спектакла авторан гlийотаб комедеца шоай бола хlанзара безам хьахоаза. Бакъда из чlоагlа хьежа де дезаш хlама ба, комеде тlа вуша сар lовдалаоаккхачул халагlа де а дезаш. Из гlилат да. Хlаьта а спектакль бlаргча хьанийчача, из башха холуш дац. Из органически дика юазасена, хьожавайка сакъердам эцалуш, нелавала дог оттийташ оттаяь спектакль я.

Берригаз зотнеташ тайжаш профессионально говзал лакха йоалаш лова. Грозненча зритела шта дукха езаенай «Говза езаллийтар» яха спектакль. Ишта шоаш тlаэцаро кхы а дикагlа ловза дог уроаттадергда. Магнитогорсьерча артистий.

Р. ЭСЕНБАЕВА,
Нохч - Гlалгlай наьчахьалкхен университета йоккхагlа йола преподаватель.

Ахканара туристически сезон дlайолаеннай Крыме. Эггара хозагlа йолча lалама моттигашка ядача турбазашка ух Советски Союза массе мlинигера туристаш. Кхыметтел цхьа ваха я цу башха-хозача крия лоаман наьха тахкилгашка гlолла вахар. Йоккхача Крымски каньоне хиннар, Ай Петре букь тlа а ваьлла хьалбоалаш латта малх бlаргабайнар, тарамий Агагlенгеи хьахарий городага Чуфут-Калеген хьежар, хозалга диллача шийна нийсса кхы цхьаькха боацача Джур-Джур яхача кхуркхолгацара безам бивьр уккхаза цlаькха юха ца воагlаш le оамал бац.

СУРТА ТlА: Джур-Джур яхача кхуркхолга юхе.

Ю. ИЛЬЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ПИОНЕРИЙ АХКА

ДИКА САЛОl БЕРАША

Эггара хозагlеи дlаьхегlеи lалам дола Орджоникидзе-города къулбехьара оагlув. Кер бизаз садаккха дог доагlаш, вlалла виза вала ца могаш да тайп-тайпарча зизай хозача хьажаца тоадеина шийло-цlена фо.

Иштта моттиге улл «Нефтяник» цlи йола «Малгобекнефть» НГДУ промкома пионерий лагерь. Дешархошта дика салаlара, упахцlено чlоагlъяра мел эшар уккхаз долаш да...

Пхелагlча июне дlадоладелар пионерий городока вахар. Дукха тайп-тайпара хlамаш да лагере плана юкъедоагlаш: вежарашха йолча Къилбаседа-Хlирийчен столица — города Орджоникидзе исторически моттигаш йовзилга, ловмашка экскурсеш елга, спортивни а художественни самодеятельноста а яхьаш чакхйоахилга, кхы дукхадараш.

Лагерерча вахаре йоккха моттиг дlалоац салоlаш барай патриотически кхетам лакхбара чакхдоахача гlулакхаша. Дешархой дегашка цlаккха йицлургйоацаш лер юташ дика чакхъяьлар уккхаз Дай-мехка Сийлахь-боккхача тlема ветеранашца вlашагlкхетара сийна лотаяь цlи.

Геттара дика чакхъяьлар лагере «Тlема шерашкара илли» яха конкурс. Цига хьалхара моттиг яьккхар пионерий кхоалагlчеи пхлагlчеи отрядаша.

Пионерий еррига отрядаш дукхача хана кийчлуш хилар 22-ча июне Дай-мехка тlем тlа байнараш дагалацара ди чакхдаккха. Лотаяь факелаш а йолаш тlем тlа байнараштa дегlа памятник долча баха хилар пионераш, цунна улув зизаш деккар. тlем тlа дакъа лоацаш хиннарашца вlашагlкхийтта хилар.

Хlанзлехьа Орджоникидзе йовза яха экскурсешка хиннай лагерера еррига пионерий отрядаш. Цо гlо ду берашта вежарашка йолча Къилбаседа-Хlирий республика истори, вахар довза, чlоагlбу цар интернационални доттагlала кхетам.

Массене а дакъа лоацаш чакхдаьлар лагере «Артека» 50 шу дизара хеталаь цига салоlаш хиннача берашца вlашагlкхетилга.

Хlанз дlадоладаьд лагере Гуржегlа бодача новкъа экскурсеш елга. Бераш хилар Казбеге, Жlарга дукъа тlа, Тамарий гlала йолча. Салоlа ха чакхъялалехьа цига экскурсе яла кхоъа еррига пионерий отрядаш.

Дукххача шерашка лагерашка болх баь а из дукхабелаш а и пионерий лагера начальник Казарова Лариса Ивановна — Грознерча № 7 йолча юкъерча школа библиотека заведующи. Чlоагlа раьза йолаш цо дувц:

— Хlанз шоллагlа шу да аз укх лагере болх бу. Лагере салоlарий вахар хоздеш дукха дика хувцамаш хиннад уккхаза укх тlехьарча цхьан шера. Лагера ков хьалъьяй берашта лувча моттиг, кхьдола балхаш даьд. Республике эггара хьалха уккхаза хьалдаьд йиlагий гигиенана дола ше къаьстта цlа. Хlанз хьалъяь йовлаш латт керда медицински пункт. Цу дерригие хоздy лагере салоlарий вахар.

— Кердача шера пионерий лагерь кийчъеш тхона доккха новкъостал даьд «Малгобекнефть» НГДУ жилищно-коммунальни конторас, автотранспортни конторас, газ чакхйовхача заводо, бурув тохача балхий управлене, кхычар, — йоах «Малгобекнефть» НГДУ промкома председателa Т. А. Тебоева. — Укх шера хlара сменах хьалхачул дикка дукхагlча дешархоша салоlаргда тха лагере. Магlалбикерча берашца цхьана лагере салоlаш да Мангъышлакера, Гурьевера, Грознера бераш.

Партей паччахьалкхеи соцам кхоачаш а беш, дlахо товдьял салоlаш бола дешархой кхачанца lалашбелга. Хан-ханахьа диззза хlама дуъ уккхаз бераша. Кхачанга дlадолар соахкарчул 28 процент дукхагlа да. Цул совгlа социальни фондера кхы бархl кепиг а тlатехар. Цу гlулакха «Малгобекнефть» НГДУ-с къоастадаьд 1900 гаргга сом.

Хьалхарчо агllанна салаlа баьхкарий ха чакхйоалаш латт. «Дика салоlаши, сакъердамо йолаши, упахцlено чlоагlъеши, дукха кердадар довзаши дlахьу оаха укхаз йоаккха ха»,— йоах, бераша. Из да е да ишта.

А. БАСИЕВ.

ХАЛКЪА БАГАХБУВЦАМЦАРА

ЦАГЕНА ДАРБА

Дилла а шиа марана бapт тоаш хинабаи цхьан сесага. Мара дика а во а дош аьлча, сесаго кхоь юха оалаш хиннад, хlаьта мара сана аьлча-м, баькъонца зов доалаш хиннад. Иштта дешо дош доаккхаш, кастта геттара айхаза баьнаб уж.

— Сенах баьлаб вай из къовсам? — аьнна, мара хаьтталча, бахьан дагалоагlаш дец а, къовсам кхы а кlоарглуш хиннаб.

— Хьо ва-кх, къаьенвар, вlолла а соцаргвоацаш, цхьанна хlамах а тоам хургбоацаш, — оалаш хиннад сесага.

— Хьо да-кх, дуней шайтlа, — яхаш тlехьашка воалаш хиннавац мар.

Водачоа а воагlачоа а дlахоаш хиннай цар гlараш, лоалахой а сатем байнаб.

Цаги волча гlо ялара хьо, цо хьеха мегаз хьона шун бapт хургболаш йола молха, — аьннад сесагага цхьан чийнахьа лоалахочо.

Поланиа шоллагlча дениа Цаги волча а яха, гlулакх ше ма-дарра дlадийцад сесага.

— Мегаьд, — аьннад Цагена, — дика дарба хьега хьожорга со хьона. Аз яхар la хкоачашдой, кастта барт товргба шуи. Укх кхабилга чу цхьан гаьнача мехкара ена сабара молха дургья аз хьона. Мар хьайга ле ма волавеллиге, укх чура цхьаьна къуог беврба la. Хlаьта из сациалла молха хьай бага лоаттергья la! Цу хинналда мала а ма малалахь е lo а ма яхийталахь.

Цу гlулакха чlоагlа оьзза хиннa, Цагена барзал а аьнна, ций кхабилг а нийца цlаххай сесаг. Цl а йийлла из цlагlа дlаччйоаллашше, цунга ле волавеллиа мар:

— Мича лел хьо? Даа хlама а хlана дац?

Цунна дукъал хlама а ца оалаш, шоттa дlа а йийрза, шийна Цагена енача молхах къург баьб сесага. Хlаьта сесага шийна дукъал хlама ца аларах цеш а ваьнна, тийназ хар. Цох сов гlадъяха енха дла хlама кийчде эттай сесаг. Хlаьта сов сихъялоах йола пийшка lокъанг lойожаьй цо. Из бахьан долаш юха а ле волавеннав мар:

— Ши хуле юхмаччахьа дьннад хьа?

Цо дувцао шийна хьальъ мо новкъа дале а, дlайийрза юха а Цагена енача «молха» къург баьб сесага. Кастта юха а тийнав мар.

Цу хана деш, Цагена ма-аллара, мар ле волавелча, сесага молхах къург беш хиннаб, вож соцаш хиннав. Цу тайпара кастта барт тlайнаб цар. Чоагlа цецъяьннай сесаг Цагена шийна енача молхах даьнача зарбах. Лоалахошка а дийцад цо из.

Оаш а дувцалаш! Мара е сесага, царех цхьацие каст-кастта де дезаш да шоаца из.

ВИЗЗА САГ

Шиа воl а нийца, новкъа ваьний хиннав Цаген.

— Воl, яьй кхаолла вайна! — аьннад Цагена цlенна шоаш дукха гаьна а балалехьа.

— Аз мишта олларгба из? — хаьттад воlо.

Дукха ха ялалехьа Цагена юха а аьннад:

— Воl, никъ лоацбел вайна!

— Аз мишта лоацбергба хьона из? — аьна жlазвалла воl.

Хlаьта мо цlаьхха а юха а сеца, Цагена аьннад:

— Воl, тlаха говр ел сона!

— Аз мичара яхь хьона из? — аьннаx кхы а чlоагlагlа жlазвалача воlо. тlаккха цlенгахь юха а вийзал.

— Хlана вийзал шу юха, никъ хилаьзаргий шун? — хаьттад воlо сесаго.

— Диьро, сесаг, тувлавенна мотт сона из вай да! — аьннад воlо.

— Ду даьд нига, Хlана ях la из ишта? — хаьттад сесаго.

— Эрий ара гlолла тхо долхаш яьй кхаолла вайна йоах, тlаккха — никъ лоацбе йоах, юхаера тlаха говр я йоах. Аз мичара мишта лургба цунна мел деза?

— Ишта из хале-м, ва а вай хьа да вlаштlехьа, — аьннад сесага. Из дlадезад Цагена.

— Воl, из мо йола сесаг la кхоабе, аз сай воl лоацхlотташ хlоrl, — аьнна, дlатохавенача Цагена шиа воlа кердa нускал деладаьд.

Хьалха мо шиа даьна новкъа вала кийчвеннача хана шиа нускалца загваьннав воl. Дас яьй кхаолла яхаш дийхалга а, никъ лоацбе аьхалга я, говр йоалое дийхалга а дlадийнад нускалга.

— Из хаций хьона? — цецдаьннах нускал. — Хьайга цо вай кхаолла ма аьлаче а, лотаьь гlаьла дlакховаьвергья la хьай дага, никъ лоацбе аьнна, цунна дикагlа хета хlама юкъе а ххоссаш, къамаьл дергда la, тlаккха говр цо йийзача гlадж бе йолларгья la.

Дукха ца говш новкъа баьнкаб дац воlи.

— Яьй кхаолла вайна, — аьннад Цагена. Сихха лотаьь гlали дlакховдаьй воlо.

— Никъ лоацбе вайна, — аьннад Цагена. Геттара хоза къамаьл де волавеннав воl.

— Тlаха говр я сона, — аьннад Цагена. Iaca гlаж дlакховдаьй воlо.

— Хlа, воl, хlана гlоргда вай хьалха вай таха лийрдlача. Хlанз мегаргда вай фудха а дича, — аьннад Цагена. Визза сар ва кlаца вай цlагlа цесар.

Дlаяздаьд Або МАЛЬСАГОВ.

ПИСАТЕЛА 60 ШУ ДИЗАРА ХЕТАЯЬ

Укх деношка гlорваьнна цlа хеза волча нохчий йоазанхочун, драматурга, переводчика М. Мусаева 60 шу дизара хетаяь литературно - творчески сайре хилар Грозне А. П. Чехова цlерагlча республиканска библиотеке.

Сайре хьайийлар Нохч-Гlалгlай писателий Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас. Писатела кхолламах лаьца доклад йир республика писателий Союза правлене член волча А. Айдамирова.

Поздравлени ловцаш доадаш къамаьлаш дир республика газетий редакцей, Нохч-Гlалгlай книжни издательства болхлоша, новкъосташа.

Сайрене дакъа лаьцараштa loдийшар РСФСР писателий Союзи правлене секретариато, Дагестана, Кареле, Къилбаседа-Хlирийчен, Украински ССР Полтавски областа, иштта мехка кхыча городий писательски организацеша дайта моарцала адресаш.

Куба — хьалха тlехьабиса хиина аграрни мохк — бlубенна йола индустриализаце наьькъагlа. Советски Союзон социалистически сотрудничества кхыча мехкашеи новкъостал а деш Кубе толаме дегlаух электроэнергетика, горнорудни металлургически промышленность, тlишлой материалаш производство. Доархlамегlарча доакъоех цa! а никелеви промышленность. Цу промышленноста предприятеш шерьечеи модернизаци ечеи хьинаре дакъа лоац кубински кагархоша.

СУРТА ТlА: агllанара задании хьаэцаш ба къонача коммунистий Союза баьца тlахьехамаьга Никароне (Орьенте провинци) никелеви заводе бахка къона болхлой.

Преса — Латина — АПН сурт.

Шекара производствагара дlанийхкхача Куба экономика

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 июль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. lуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Мультфильмий программа. 10.00 — «Признание» яха телевизиони художественни фильм. 11.20 — Босбола телевидени. «Мазшака тьахкехьа Ильинский» яха телевизиони фильм-концерт. 11.30 — Передачай программа. 11.35 — Босбола телевидени. Социалистически мехкий документальни фильмий программа. 15.20 — Войнич. «Овод». Литературах йола передача. 15.50 — Шахматни школа. Хоадамбеш йола передача. 16.20 — «Ташкент — агата город» яха берашта дола художественни фильм. 18.00 — «Нохч-Гlалгlайчу гlоала». Информационни программа (эрсий, гlалгlай меттала). 18.20 — Юртбоахама обозрени (нохчий меттала). 18.30— «Котало». 19.00 — Босбола телевидени. Украински телевиденеи вадлои концертно - эстрадни оркестра выступлени. Киевера передача. 19.45 — Телевизорашка хьожачий хаттарашта жоп ду СССР lилмий Академе член-корреспондента Афанасьевас. 20.15 Босбола телевидени. «Бетта кхера» яхача телевизиони дукхача серийни художественни фильма премьера (Англи) 2-гlа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Хьайна тохкам бе». Пистельча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Пхьабчоагаш укх заьнкера». 18.30 — Документальни фильм. 18.40 — Цыганков. Тенкий республиканска театра «Хьунагlа жиина таммашйа хlама» яха спектакль. 19.25 — Мультфильм. 19.35 — Дунеи халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).

2 июль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. lуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Кагирхой творчество». 10.00 — Босбола телевидени. «Хьайна тохкам бе». 11.15 — «Салаlал» яхача телевизиони программий дунен халкъашта юкъера фестиваль. Информационни программа. 14.35 — Передачай программа. 14.40 — Документальни фильмий программа. 15.40 — «Къонал» эфире я. «Хьа кхоьвара да». 16.10 — Босбола телевидени. «Паччахьа Дроздобород» яха берашта дола художественни фильм. 17.20 — «Нохч - Гlалгlайчу гlоала». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 17.40 — Киножурнал. 17.50 — Босбола телевидени. «Спартак» гараж. 18.00 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР кубок. Тбилисера передача. Перерыве — кердадараш. 20.15 — Босбола телевидени. «Бетта кхера» яхача телевизиони дукхача серийни художественни фильма премьера (Англи) 3-гlа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Новкъост илла» яха музыкальни эстафета. Тбилисера передача. 22.20 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР кубок. «Локомотив» яхача стадионера передача. Пистельча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.20 — «Целинникаш» яха документальни фильм. 17.35 — «24 сахьат». Информационни выпуск. 17.55 — Киноочерк. 18.05 — Школа, бераш (гlалгlай меттала). 18.15 — Мультфильм. 18.25 — Ялат ца вайташ сийн чуза (гlалгlай меттала). 18.35 — Киноцирка. 18.45 — Нах хlетаца кхебара тема. 19.00 — Музыкальни кочза. 19.05 — Вай советски нах да. «Комсомольский» совхоза колхоза. 19.35 — Юртбоахама зевней киноаклаш. «Марийски хьайбаш леладу комплекс» яха документальни фильм.

РАДИО

1 июль

6.30 — Юттара lуйре (эрсий меттала). 6.50 — Гражданска обороне хьахьехьа базарзошта (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Моттагерча композиторий произведенеш (гlалгlай меттала). 9.00 — «Пролетариата диктатура паччахьалкхеш йола марксистски теори Ленина легаййоалар» а хlанзара ха а» яха юридически lилмай кандидата Шевцова беседа (нохчий меттала). 9.15 — «Школа, дезал, общественность» яха радиолектори (эрсий меттала). 9.25 — Аьлараш. 9.30 — «Хlанзарча хана къова сар» яха радиовыпуск (гlалгlай меттала). 16.00 — «Интернационализма байракха кlалха» яха Мальсагова беседа (гlалгlай меттала). 16.15 — КПСС XXV-ча съезда наькъаволхаш. «Социалистически дехкараш а уж ишта кхоачашду а» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — Ялат чуэцаш боадкараштa дола концерт (нохчий меттала). 19.00 — Кердадараш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоалеи Грозней хувцалуш моржаш а йолаш, къулбехьеи районашка цхьан юкъа догlа а делхаш, ди а къувкъаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьехкаш хилен фегара температура республике гlоалй 27—32, Грозне 30—32 градус йlовхал йолаш хилен тарлу. Кхоана хувцалуш моржаш а йолаш, бийсашка 17 — 22, деношка 28—33 градус йlовхал йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина таьна, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры— 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерия — 2-54-30.

Газет арадуви шинарам, ераи, шоаттаи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства зоаграфи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 4440.